

Economisch-Statistische Berichten

Boeken

★

Drs. P. H. M. Cremers
Energie uit Euratom

★

Drs. H. Emanuel
De herkomst der spaarbankgelden

★

C. Vermey
Ontwikkeling van het luchtvrachtvervoer

★

Drs. B. W. Buenk
Nieuwe belastingrechters

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

42e JAARGANG

No. 2075

WOENSDAG 3 APRIL 1957

Spuistraat 172

Amsterdam

KAS-ASSOCIATIE N.V.

Giro's naar alle banken en
giro-instellingen

BETALEN · BEWAREN · BEHEREN

Zojuist verschenen:

Drs. B. J. in den Bosch

Medezeggenschap in Nederland

Een bedrijfsdemocratische benadering van
het sociale vraagstuk.

220 blz. Luxe band. Prijs f. 9,50

Te verkrijgen bij:

J. W. LEURING, HENDRIK SORCHSTRAAT 42, ROTTERDAM

H. BRONS Jr

MAKELAAR IN ASSURANTIËN

TELEFOON 11 19 80*

MAURITSWEG 23
ROTTERDAM

COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING

R. Mees & Zoonen
Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen
Alblasserdam

Financiering van invoer,
uitvoer en transit

Alle assurantien

Beleggingen en
vermogensbeheer

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut
Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening 260.34.

Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen f. 31,— per jaar. (België en Luxemburg B. fr. 400). Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 ct.
Speciale nummers f. 2.

Aangetekende stukken, in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij H.A.M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgave van redenen te weigeren.

Boeken

Ongeveer honderdvijftig jaren geleden moet het voor een leestlustig en over voldoende tijd beschikkend Nederlander, zo hij zich daartoe zou hebben gezet, niet onmogelijk zijn geweest alle in ons land uitgegeven boeken te lezen. In de periode 1790-1831 verschenen er nl. naar Dr. J. H. Kernkamp ¹⁾ mededeelt ongeveer 6.800 titels, hetgeen neerkomt op nog niet ten volle één geschrift per twee dagen. De Nederlander van thans zou — zelfs indien hij volkomen onvatbaar zou zijn voor de zeer vele andere vormen van vrije-tijdsbesteding, die het lezen tegenwoordig concurrentie aandoen — een dergelijke taak onmogelijk kunnen volbrengen. Hij zou nl., herdrukken medegerekend, iets meer dan twintig en, indien hij zich tot de nieuwe uitgaven zou beperken, bijna twaalf geschriften per dag moeten lezen.

Behalve over een fabelachtig leestempo zou hij ook over de soepelheid van geest moeten beschikken om zich op zeer korte termijn in qua onderwerp sterk uiteenlopende boeken te kunnen verdiepen, zoals — wij doen slechts een greep uit de ruim 130 in één nummer van het wekelijks verschijnend „Nieuwsblad voor de Boekhandel” vermelde uitgaven —: „Enkele hoofdmomenten uit de Mohammedaanse gedachten omtrent het Christendom”; „Inleiding tot de fysische anthropologie”; „Douanehandleiding”; „’n Droom ging in vervulling”; „Het wederzyds huwelyksbedrog” en „Gooi de heleboel maar stuk”, welke laatste werken niet, zoals de titel wellicht doet vermoeden, een trilogie vormen, maar resp. in de rubrieken romans, taalwetenschappen en muziekwerken thuisbehoren.

Kortom, de boekenproductie — waaronder hier wordt verstaan het aantal verschenen titels en niet de oplage, waaromtrent helaas geen gegevens beschikbaar zijn — hier te lande is groot en qua omvang en onderwerp van ge-

¹⁾ „Economisch-historische aspecten van de literatuurproductie”, inauguriatie Nederlandsche Economische Hoogeschool.

schrift zeer gedifferentieerd. Sedert 1953 heeft zij ononderbroken, en in 1955 en 1956 ruimschoots, de 7.000 titels overschreden. In de tabel, die is samengesteld en bewerkt aan de hand van statistisch materiaal uit het „Nieuwsblad voor de Boekhandel” van 28 februari jl., zijn enkele gegevens omtrent de Nederlandse boekenproductie samengebracht. Uit de totaalcijfers blijkt o.a., dat de productie in 1955 en 1956 weliswaar groter was dan in 1939, maar dat in laatstgenoemd jaar meer nieuwe uitgaven zijn verschenen. Voorts treedt aan het licht, dat de kwantitatieve betekenis

van het uit vreemde talen vertaalde boek — bijna 60 pCt. hiervan is vertaald uit het Engels — ten opzichte van 1939 iets is toegenomen.

In de rubriekindeling zijn de kwantitatief belangrijkste tien groepen, die tezamen bijna 80 pCt. der titelproductie voor hun rekening namen, opgenomen. Daarnaast willen wij echter, wat de overige zestien rubrieken betreft, niet onvermeld laten, dat volgens de zojuist genoemde bron t.b.v. de rubriek „Krijgswetenschappen” de geringste productie plaatsvond: in 1956 werd aan dit onderwerp nl. geen enkel geschrift gewijd, een omstandigheid, die, zoals de ervaringen uit het jongste verleden wel hebben geleerd, niet als indicator van een rustige internationaal politieke ontwikkeling mag worden beschouwd.

De in het „Nieuwsblad” gegeven indeling der verschenen titels naar de verkoopprijs van het gebonden exemplaar kan ons, o.a. omdat van sommige boeken geen prijs is vermeld, het aantal titels van meer dan f. 20 niet is uitgesplitst en geen gegevens omtrent omvang en uitvoering der boeken zijn verstrekt, geen uitsluitsel geven omtrent de ontwikkeling van de gemiddelde boekenprijs in de tijd. Wij kunnen niettemin de verleiding niet weerstaan te vermelden, dat in 1939 rond 67 pCt. der titels minder kostte dan f. 2,01, tegen ca. 39 pCt. in 1956 en dat in 1939 slechts 3,6 en het afgelopen jaar ruim 20 pCt. de prijs van f. 6 te boven ging.

Rubrieken	Titels		Leerboeken a)		Herdrukken		Verschenen in:		
	aantal	in pCt.	in pCt. van 2	in pCt. van 2	in pCt. van 2	in pCt. van 2	Vreemde talen		
							Nederl. oorspr. b)	Nederl. vertaald	Vreemde talen
1	2	3	4	5	6	7	8		
Taalwet. en letterkunde..	1.379	18,9	83,6	68,1	62,9	1,0	36,2		
Romans en novellen ...	911	12,5	0,0	29,4	41,3	58,5	0,2		
Exacte wetenschappen ..	854	11,7	85,6	55,4	95,7	0,6	3,8		
Jeugdlectuur ..	780	10,7	0,0	37,6	81,7	18,1	0,2		
Pol., econ. en alg. cultuur- geschiedenis ..	396	5,4	38,4	37,9	75,8	17,4	6,8		
Soc. en econ. wet.	381	5,2	15,5	20,9	81,9	5,2	12,9		
Godsdienst, kerkgesch. en levensbeschrijving van heiligen ..	335	4,9	21,4	33,8	83,4	12,4	4,2		
Opvoeding en onderwijs	253	3,5	55,7	35,6	90,1	9,9	0,0		
Technische wetenschappen	240	3,3	57,5	48,3	89,2	2,9	7,9		
Recht ..	228	3,1	7,9	30,7	81,6	0,0	18,4		
Totaal 10 rubrieken	5.777	79,2	42,7	44,9	73,3	14,8	11,9		
Totaal 1956 ..	7.292	100	38,8	42,0	75,1	13,8	11,2		
Totaal 1955 ..	7.353	100	35,7	42,0	74,4	12,6	13,0		
Totaal 1939 ..	6.554	100	—	28,6	77,6	11,1	11,3		

a) Leer- en studieboeken voor diverse soorten onderwijs.
b) In 1955 en 1956 incl. Fries.

INHOUD

Boeken	Blz. 263	Aantekeningen:	Blz.
Energie uit Euratom, door Drs. P. H. M. Cremers ..	264	Frankrijk en de Franse overzeese gebieden, door Mr. C. L. Doorman	274
De herkomst der spaarbankgeld, door Drs. H. Emanuel	266	De Braziliaanse economie in 1956, door Drs. G. F. Loeb	276
Ontwikkeling van het luchtvrachtvervoer, door C. Vermey	271	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs. J. C. Brezët	277
Nieuwe belastingrecht, door Drs. B. W. Buenk ..	273		

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars;
J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

De drang naar Europese integratie, ontstaan uit een vaag streven naar politieke eenheid, is allengs geworden tot een harde noodzaak als gevolg van economische data, waaronder de energievoorziening een belangrijke factor is. Aan de hand van een raming van het toekomstige Westeuropese energietekort, onderwerpt schrijver de verschillende mogelijkheden om dit tekort te dekken aan een kritische bespreking. Zijn conclusie luidt dat deze mogelijkheden ontoereikend zullen blijken. De enige uitweg is overschakeling op atoomenergie. Gezien de zeer grote bedragen welke voor de ontwikkeling hiervan vereist zijn, acht schrijver het noodzakelijk dat de energievoorziening wordt beheerst door een supra-nationaal lichaam, waarvoor Euratom het meest acceptabel lijkt. Schrijver bepleit het geven van zodanige voorlichting dat ieder zich bewust wordt van de betekenis van de energievoorziening.

Energie uit Euratom

De drang naar Europese integratie, die hoofdzakelijk ontstaan is uit een vaag streven naar politieke eenheid, heeft zich langzamerhand ontwikkeld tot een concrete en harde eis. Deze eis kan men zien als een logische consequentie van economische (en dus ook maatschappelijke) data. Een zeer belangrijke factor is hierbij de energie. Over de correlatie, die men dagelijks kan constateren tussen welvaartsontplooiing en energievoorziening en de vele gegevens die deze correlatie kunnen bewijzen, zullen wij in dit artikel zwijgen. Wij stellen voorop dat deze correlatie er is.

Beziet men op dit moment West-Europa vanuit de hoek van de energievoorziening dan constateert men een krampachtige inspanning om de dagelijks benodigde energie te verschaffen. Ziet men echter iets verder in de toekomst dan moet men ten aanzien van de mogelijkheid van welvaartsontwikkeling, op basis van energievoorziening, op zijn minst sceptisch gestemd worden. Ter illustratie van deze bewering moge onderstaand staatje dienen, dat is ontleend aan een rapport van de Energiecommissie van de O.E.E.C., hetwelk is opgesteld onder leiding van Sir Hartley en medio 1956 werd uitgebracht.

De energiepositie van West-Europa in de jaren 1955, 1960 en 1975

(uitgedrukt in mln. ton steenkool-equivalent)

	1955	1960	1975
Energiebehoefte	730	840	1.200
Energieproductie	584	645	755
waarvan:			
Steenkool	478	800	520
Bruinkool	31	35	35
Waterkracht	57	75	130
Aardolie	13	25	50
Aardgas	5	10	20
Energietekort op basis productie	146	195	445
Energietekort in pCt. van het totale verbruik ..	20	23	37

Uit dit staatje zijn enkele duidelijke conclusies te trekken. Allereerst blijkt dat de O.E.E.C.-landen (West-Europa) op basis van hun eigen productie reeds thans een tekort aan energie (omgerekend in steenkool-equivalent) hebben van ca. 150 mln. ton (1955: 146 mln. ton), vervolgens dat dit tekort steeds zal toenemen en tenslotte dat dit tekort geen geleidelijke maar een zeer veront- rustende progressieve stijging vertoont. Men zou deze

conclusies als niet alarmerend kunnen beschouwen door op te merken dat West-Europa toch nog, naar kwantiteit gerekend, op het ogenblik in energetisch opzicht aan zijn trek komt, dat er nog een bevredigende steenkoolproductie is, dat deze productie misschien nog wel opgevoerd kan worden, dat men de olie- en steenkoolimporten kan ver- groten en dat men desnoods een rationeler gebruik van de energiestoffen aan de verbruikers kan opleggen. Al deze tegenargumenten zijn, zoals wij nog nader zullen aantonen, niet steekhoudend en wij zullen ze dan ook, ondanks de beste bedoelingen die de aanvoerders van deze argumenten hebben, terzijde leggen.

Wanneer wij dit doen, dan is er slechts één uitweg om de energievoorziening van West-Europa veilig te stellen: overschakeling op een nieuwe energiestof, de atoom- energie. Een vraag, die in dit verband op zijn plaats is, luidt: „Hoe en door wie moet die overschakeling ter hand worden genomen?”. Op verschillende wijzen heeft men op deze vraag gereageerd. Zo werden achtereenvolgens het O.E.E.C.-atoomproject, het Euratomplan, het plan Wigny en de Actie van Monnet gelanceerd. Uit al deze voorstellen (met varianten) is het Euratomplan als het meest acceptabele naar voren gekomen; het meest accep- tabel, gezien in het licht van de noodzaak tot verwezen- lijking van de Europese integratiegedachte. Van de opgave om deze noodzaak aan te tonen achten wij ons hier ont- slagen, maar wij willen wel opmerken dat de energie- voorziening door een supernationaal orgaan moet worden beheerst, vooral ook omdat met de ontwikkeling van de atoomenergie zeer grote bedragen zijn gemoeid. Bovendien is een spoedig en efficiënt ingrijpen van bovenaf gemoti- veerd in verband met het feit, dat de energiebehoefte van West-Europa zeer snel toeneemt. Wanneer men de berich- ten en verslagen leest over de onderhandelingen die be- trekking hebben op Euratom, dan valt op dat de partners het in geen dele steeds met elkaar eens zijn ten aanzien van bepaalde onderdelen van de toekomstige atoom- organisatie, maar dat men toch altijd in het oog houdt de noodzaak dat de meeste onderwerpen inzake atoom- energie voorlopig in Europees verband moeten worden opgelost.

Alvorens verder in te gaan op hetgeen door Euratom

in Europees verband gepresteerd kan worden, willen wij eerst iets zeggen over de diverse argumenten, waaruit zou blijken dat het met de energienood in West-Europa nog zo'n vaart niet loopt.

1. *West-Europa komt in energetisch opzicht nog aan zijn trek.* Inderdaad gebeurt dit op dit moment nog; echter op een wijze en in een afhankelijkheidspositie die dit deel van de wereld op elk ogenblik voor een groot percentage kan afsluiten van zijn noodzakelijk energiesupplement. De gebeurtenissen rondom het Suezkanaal hebben dit duidelijk bewezen.

2. *Er is nog een bevredigende steenkoolproduktie.* Op het eerste gezicht zou men het met deze bewering eens kunnen zijn, doch er moet direct bij worden opgemerkt dat deze produktie in geen enkel opzicht het tempo bij kan houden van de vraag naar energie. Dat dit tempo inderdaad niet gelijk is, blijkt allereerst reeds uit het hier-voor gegeven staatje betreffende de energiepositie van West-Europa. De geschatte energiebehoefte van dit gebied wordt in de jaren 1955, 1960 en 1975 slechts voor 65, 60 en 43 pCt. gedekt door de steenkoolproduktie van dit gebied. Vervolgens blijkt de onbevredigende produktie van steenkool ook uit onderstaande tabel.

Steenkoolproduktie in de E.G.K.S.-landen
(x 1.000 ton)

	1955	1956	toe/af- name (in pCt.)
Duitsland	130.728	134.378	+ 2,8
België	29.978	29.546	- 1,5
Frankrijk	55.335	55.121	- 0,4
Saargebied	17.329	17.078	- 1,5
Italië	1.136	1.049	- 8,0
Nederland	11.895	11.821	- 0,6
Totaal	246.401	248.992	+ 1,1

De stijging van de produktie van 1955 op 1956 met ca. 2,6 mln. ton of 1,1 pCt. is niet voldoende. Het aandeel dat de steenkoolproduktie in 1955 in de totale energiebehoefte had bedroeg ongeveer 65 pCt. De behoefte is in één jaar gestegen met ca. 22 mln. ton¹⁾, de steenkoolproduktie had dus in 1956 met ca. 65 pCt. van deze hoeveelheid moeten toenemen, dit is ca. 14 mln. ton; in werkelijkheid steeg de produktie slechts met 2,6 mln. ton, d.w.z. met 18,5 pCt. van de vereiste hoeveelheid.

3. *De produktie van steenkool kan worden opgevoerd.* Het antwoord sub 2 is tegelijk een antwoord op dit argument. Bij de opstelling van bovengenoemd rapport, is reeds rekening gehouden met de mogelijkheden van produktieverhoging.

4. *Opvoering van olie- en steenkoolimporten.* Wat de olie betreft, de afhankelijkheid van het Midden Oosten neemt steeds meer toe en de aanvoer uit de Verenigde Staten loopt op dit moment ook niet bepaald naar wens. Wij willen eventuele politieke kanten van deze gang van zaken nog in het midden laten, maar wij moeten wel wijzen op twee punten in het financiële vlak, nl. dat de prijs de laatste tijd voortdurend gestegen is (denk aan de hoge vrachtkosten, gebrek aan tankers) en dat deze hoge prijzen in dollars moeten worden betaald. Jhr. Mr. J. H. Loudon, directeur-generaal van de Koninklijke, uitte onlangs het vermoeden dat de noodzakelijke importen uit de Verenigde Staten West-Europa de eerstkomende jaren op \$ 500 mln.

⁽⁻¹⁾ Volgens de in het begin van dit artikel gegeven cijfers uit het rapport van de Energiecommissie van de O.E.E.C. is de energiebehoefte in 1960 110 mln. ton groter dan in 1955: gemiddeld stijgt dus in deze 5 jaren de energiebehoefte met 22 mln. ton per jaar.

(Advertentie)

zouden komen te staan. De invloed van dit bedrag — dat vermoedelijk nog te laag gesteld is — op de betalingsbalans van West-Europa behoeven wij o.i. niet verder toe te lichten. Wat de steenkool betreft, wordt de noodzaak van import, vooral van cokeskolen, eveneens steeds groter. Ook hier gaat de redenering op die wij ten aanzien van de olie-importen gaven.

5. *Een rationeler gebruik van de energiestoffen.* In dit opzicht zou wel heel wat kunnen worden gedaan. Het gebruik van cokes bijv. voor centrale verwarming zou men kunnen beperken door gebruik van olie voor dit doel. Deze en een groot aantal andere maatregelen betekenen uiteindelijk echter niet zo veel wanneer het gaat om een daadwerkelijke verbetering van de energievoorziening van West-Europa.

Op 16 november 1956 hebben Louis Armand, Franz Etzel en Francesco Giordani, tezamen „De Drie Wijzen van Euratom” genoemd, van de Ministers van Buitenlandse Zaken van de E.G.K.S.-landen de opdracht gekregen om rapport uit te brengen over de hoeveelheid atoomenergie die de Europese gemeenschap voor atoomenergie, Euratom, binnenkort zal moeten produceren om aan de energienood van West-Europa het hoofd te bieden. Een eerste uitspraak van dit triumviraat kwam begin januari van dit jaar en deze hield in dat de atoomenergie — mits op de juiste wijze in haar ontwikkeling georganiseerd — vanaf 1962 een aanvullende rol zou kunnen gaan spelen en in 1970 het tekort aan elektriciteit waarschijnlijk reeds zou kunnen opvangen.

Uit een op 8 februari van dit jaar uitgegeven communiqué van het Amerikaanse Ministerie van Buitenlandse Zaken van de Amerikaanse Commissie voor Atoomenergie en de „Drie Wijzen” (deze laatsten waren van 2-12 februari in de Verenigde Staten om aldaar verschillende Euratomproblemen te bespreken) kan men opmaken, dat Euratom binnen de komende 10 jaar ca. 15 mln. Kw elektriciteit wil produceren die afkomstig is uit atoomcentrales. In 1975 zal de produktie reeds 50 mln. Kw kunnen bedragen. Al deze gegevens zijn nog voorlopig; wij menen echter een gefundeerde hoop te hebben dat deze cijfers (met de toe-

De vraag in hoeverre de inlegsaldi bij spaarbanken werkelijke besparingen representeren en vervolgens tot welke bevolkingsgroepen de rekeninghouders, van wie deze inlegsaldi afkomstig zijn, behoren, rechtvaardigt een onderzoek naar de herkomst der spaarbankgeld. In de herfst van 1955 is, in opdracht van de Rijkspostspaarbank, door de Nederlandse Stichting voor Statistiek een enquête gehouden onder een representatieve steekproef uit de bezitters van spaarbankboekjes der R.P.S. Hieruit kan worden geconcludeerd, dat het onjuist is de inlegsaldi van de Rijkspostspaarbank en waarschijnlijk ook die der overige spaarbanken te beschouwen als identiek met of zelfs maar als een indicatie van de besparingen uit looninkomen, en dat het gebruik van spaarbankcijfers ter beoordeling van de relatieve welvaartsontwikkeling van bepaalde bevolkingsgroepen zonder nadere detailanalyse gemakkelijk tot onjuiste conclusies kan leiden.

De herkomst der spaarbankgeld*)

De laatste jaren hebben de inlegsaldi der spaarbanken enige malen moeten figureren in hier te lande gevoerde economische discussies, o.a. over de relatieve welvaartsontwikkeling der verschillende bevolkingsgroepen. Zo hanteert bijv. het Centraal Planbureau ¹⁾ het „spaarverschil” van de Rijkspostspaarbank en de algemene spaarbanken als een indicatie voor de besparingen uit looninkomen, terwijl in een „E.-S.B.”-artikel ²⁾ de spaarbankcijfers mede dienden voor een beoordeling van de relatieve welvaartsontwikkeling van de zelfstandige agrarische bevolking.

Twee vragen zijn hier in het geding. In de eerste plaats in hoeverre deze inlegsaldi werkelijke besparingen representeren, in de zin van een overschot van het lopende inkomen boven de consumptieve bestedingen. En vervolgens tot welke bevolkingsgroepen de rekeninghouders, van wie deze inlegsaldi afkomstig zijn, behoren. In verband hiermede is ook de vraag, in spaarbankkringen gesteld ³⁾, van belang, of de snelle toeneming der inlegsaldi sinds 1951 gezien moet worden als een gedeeltelijk

¹⁾ Centraal Economisch Plan 1954 en volgende jaren.

²⁾ Mr. Ph. C. M. van Campen: „De landbouw en de algemene welvaartsontwikkeling” in „E.-S.B.” van 8 februari 1956, blz. 109.

³⁾ G. H. Fuhri Snethlage: „Waar komen de spaargelden vandaan?” in „E.-S.B.”, van 10 november 1954, blz. 887.

(vervolg van blz. 265)

gezegde hulp van de Verenigde Staten) in werkelijkheid groter zullen zijn.

Het voorgaande leidt tot de conclusie, dat het met de energievoorziening van West-Europa in de toekomst niet rooskleurig is gesteld en dat men het dan ook eens moet zijn met de inspanningen die men zich van verschillende zijden getroost om de energievoorziening van West-Europa veilig te stellen. Wij willen echter in onze conclusie nog iets verder gaan. Het grote werk dat verricht zal moeten worden omwille van de welvaart van ons continent moet ook méér aan de mensen worden bekend gemaakt. De meesten onder ons zijn er zich nog zó weinig van bewust dat zij dank zij de energievoorziening kunnen werken en eten, dat het hoog tijd wordt dat in dit opzicht iets meer

herstel van het vooroorlogse reële niveau dezer besparingen — een herstel, dat noodzakelijk was geworden door de geldontwaarding gedurende en na de tweede wereldoorlog — of als een tijdelijke verschuiving van liquiditeiten binnen de vermogenssfeer.

In het licht van het bovenstaande is het niet van belang ontbloeit om de herkomst van de spaarbankgeld aan een nader onderzoek te onderwerpen. In het aangehaalde artikel van Mr. Ph. C. M. van Campen werd reeds mededeling gedaan van een regionaal onderzoek — het betrof de provincies Limburg, Noord-Brabant, Gelderland en Overijssel — naar de verdeling van het saldo-tegoed op spaarrekeningen bij de boerenleenbanken over verschillende groepen in de bevolking.

In het algemeen bleek, dat ca. 3/4 van dit tegoed toebehoorde aan zelfstandige bedrijfshoofden, merendeels in de agrarische sector, het resterende gedeelte aan loon-trekkenden.

*) Dit artikel is gebaseerd op research, welke is ondernomen, op initiatief van de Centrale Directie der P.T.T., door de Economisch-Statistische Afdeling van de Rijkspostspaarbank te Amsterdam. In deze research heeft de heer W. Horn, chef van deze afdeling, een belangrijk aandeel gehad. Voor de toestemming tot publikatie der vermelde gegevens ben ik erkentelijk. De inhoud van het artikel is uiteraard geheel voor verantwoordelijkheid van de schrijver.

aan duidelijke voorlichting wordt gedaan. Het is daarom een zeer loffelijk initiatief van de stad Amsterdam en enkele bedrijven die in en om deze stad liggen, om in juni van dit jaar aan iedereen de mogelijkheid te geven iets meer te weten te komen van het energievraagstuk en speciaal van de plaats die de atoomenergie bij dit alles inneemt. De genoemde mogelijkheid zal o.a. geboden worden in de internationale tentoonstelling „Het Atoom”, die gedurende de zomermaanden op Schiphol zal worden gehouden. Deze manifestatie verdient de belangstelling van alle lagen van onze bevolking, niet in het minst omdat zij duidelijk zal aantonen welke grote en juiste beslissingen ten aanzien van de energievoorziening van West-Europa door de initiatiefnemers van Euratom zijn genomen.

Amsterdam.

Drs. P. H. M. CREMERS.

In de herfst van 1955 werd, in opdracht van de Rijkspostspaarbank, door de Nederlandse Stichting voor Statistiek een enquête gehouden onder een representatieve steekproef uit de bezitters van spaarbankboekjes van de R.P.S. ⁴⁾. De daarbij verkregen informatie, gerelateerd aan administratief bekende gegevens, maakt het mogelijk om een globaal inzicht te krijgen in de herkomst van de in de eerste helft van 1955 bij de Rijkspostspaarbank gedeponeerde bedragen en in de verdeling van het op 1 juli 1955 aldaar uitstaande tegoed over de verschillende bevolkingsgroepen. In dit artikel worden enkele resultaten van dit onderzoek, welke rechtstreeks betrekking hebben op de in de aanhef genoemde onderwerpen, besproken. Voorop gesteld zij, dat het steekproefkarakter van dit onderzoek noopt tot voorzichtigheid t.a.v. de resultaten. Over de daardoor ontstane gebreken — naast de steeds bij steekproef-onderzoekingen optredende onbetrouwbaarheid der gegevens door toevallige afwijkingen — wordt hieronder eerst nog iets medegedeeld.

De steekproefbasis van het onderzoek.

In het onderzoek waren aanvankelijk 4.425 rekeninghouders opgenomen. In feite zijn echter slechts 3.466 rekeninghouders geënquêteerd, omdat een deel van de te ondervragen personen weigerde aan een vraaggesprek deel te nemen, bij herhaling niet thuis getroffen werd, op een niet achterhaalbaar adres woonde, in het buitenland woonde, overleden bleek te zijn of wegens ziekte, invaliditeit of geestelijk onvermogen niet enquêtabel was. Ook de verenigingen e.d. onder de rekeninghouders zijn niet geënquêteerd. Van nog 56 andere rekeninghouders, waarmee wel een vraaggesprek is gevoerd, is de voor de hier ondernomen analyse relevante informatie niet verkregen.

Men kan de rekeninghouders waarover geen informatie werd verkregen in drie groepen verdelen, al naar de betekenis van hun uitsluiting voor de waarde der in het vervolg vermelde percentages en bedragen:

- a. een groep, die buiten beschouwing kan blijven, als het gaat om een analyse van de herkomst der spaarbankgeldten van de tot de Nederlandse economie behorende gezinshuishoudingen. Hiertoe behoren de overledenen (79 in de steekproef), de niet ingezetenen (83), de verpleegden en geïnterneerden (39) en de verenigingen (14), in totaal 215 rekeninghouders;
- b. een groep, waarvan mag worden aangenomen, dat haar samenstelling voor het doel van de hier ondernomen analyse niet systematisch afwijkt van die der wel met succes geënquêteerden. Hiertoe behoren o.a. de rekeninghouders wier adres onbekend is gebleven (133), waarvan de betrokken informatie niet is verkregen (56), de niet enquêtabelen (6) en nog enkele kleinere groepen, in totaal 223 rekeninghouders. Deze groep heeft haar ontstaan vooral te danken aan allerlei toevallige fouten in de administratie van de steekproef, bij de R.P.S., bij de bevolkingsregisters en van de enquêteurs;
- c. een groep, waarvan moet worden aangenomen, dat haar samenstelling voor het doel van de analyse wel systematisch afwijkt van die der geënquêteerde per-

⁴⁾ Voor een uiteenzetting over de samenstelling van deze steekproef en tal van andere resultaten zij de belangstellende lezer verwezen naar een bijdrage van W. Horn: „Een onderzoek naar de aard en het gedrag van de spaarders bij de Rijkspostspaarbank” die binnenkort verschijnt in „Het P.T.T.-Bedrijf”.

Benjamin

Sociaal Psychologische Bedrijfsadviezen
Reclame- en Verkoopadviezen
Erkend Advertentiebureau
Firmanten: L. B. Benjamin - Jac. Raven
Technisch- en psychologisch adviseur:
Dr. Ir. H. J. Kolkman

Bergweg 351 • Telefoon 84300 - 84302 • Rotterdam

(Advertentie)

sonen. Hiertoe behoren de rekeninghouders, die werden aan het vraaggesprek deel te nemen (259), herhaald niet thuis getroffen werden (196) of wegens de geïsoleerde ligging van hun woning niet werden bezocht (105) en de tot de varende of rijdende bevolking behorende rekeninghouders (17), in totaal 577 rekeninghouders.

Het is vooral het voorkomen en de betrekkelijke omvangrijkheid van deze laatste groep rekeninghouders, die noopt tot voorzichtigheid bij de interpretatie van de verkregen resultaten. Deze groep omvat nl. naar alle waarschijnlijkheid een groter percentage zelfstandigen ⁵⁾ dan de totale kring van spaarders (een algemeen kenmerk van de niet bereikte personen bij enquêtes onder de bevolking). Wat kan worden geconcludeerd over de verhouding tussen zelfstandigen en loontrekkers behoeft dus steeds een zekere correctie ten gunste van de eerste categorie.

De hieronder vermelde gegevens hebben betrekking op rekeninghouders, niet op spaarrekeningen. De aanvankelijk in de steekproef opgenomen 4.425 rekeninghouders bezaten soms meer dan één rekening, tezamen 4.785 rekeningen. De administratie van de Rijkspostspaarbank telde op 1 juli 1955 4.452.000 rekeningen met boekje (de rekeningen zonder boekje zijn in het onderzoek buiten beschouwing gelaten), d.i. 930 maal zoveel. Globale schattingen van de totale aantallen en bedragen in de verschillende subgroepen van de kring van rekeninghouders kunnen worden verkregen door de steekproeftotalen met deze factor te vermenigvuldigen. Het totale saldo-tegoed op boekjes van de Rijkspostspaarbank bedroeg op genoemde datum f. 1.555 mln. Daarvan behoorde — blijkens bedoelde omrekening — f. 346 mln. of ca. 22 pCt. toe aan één van de groepen a t/m c.

Indeling van de rekeninghouders.

Enigszins afwijkende vraaggesprekken zijn gevoerd met de volgende vijf categorieën rekeninghouders:

- a. gezinshoofden en alleenstaande volwassenen;
- b. gehuwde vrouwen;
- c. overige volwassenen;
- d. ongehuwden van 14 t/m 20 jaar (op 15 september 1955);
- e. kinderen van 0 t/m 13 jaar.

Tot de categorie sub c behoren voornamelijk de nog in gezinsverband levende volwassen ongehuwde kinderen. Het vraaggesprek is in het algemeen gevoerd met de

⁵⁾ In het bijzonder agrarische zelfstandigen.

rekeninghouder zelf; in de gevallen sub e echter met de moeder.

De rekeninghouders zijn voorts ten behoeve van onderstaande beschouwingen onderscheiden in loontrekkenden en zelfstandigen. Gepensioneerden en renteniers zijn daarbij ingedeeld naar hun laatste werkkring; gehuwde vrouwen naar het beroep van hun man; de kinderen naar het beroep van het gezinshoofd, tenzij zij zelf reeds aan het produktieproces deelnemen.

Het totale aantal rekeninghouders in elke categorie, geschat uit de steekproefgegevens, is vermeld in tabel I. De rekeninghouders waarover geen nadere informatie is verkregen zijn samengevat in een restgroep. Het valt op, dat deze restgroep een relatief groot aantal „overige volwassenen” bevat en slechts weinig jongere kinderen. Dit is een gevolg van het feit, dat de eerste groep betrekkelijk vaak, de huisvrouwen juist weinig uithuizig zijn. Ook zal men vaker bereid zijn over het financiële gedrag (ten behoeve) van een jong kind mededelingen te doen dan over de financiële handelingen van een volwassene.

TABEL I.

Rekeninghouders Rijkspostspaarbank in duizendtallen 1 juli 1955

	Loontrekkenden	Zelfstandigen	Rest	Totaal
Gezinshoofden e.d.	868	234	282	1.384
Gehuwde vrouwen	493	162	112	767
Overige volwassenen	295	26	100	421
Ongehuwden 14 t/m 20 jaar	308	82	83	473
Kinderen 0 t/m 13 jaar	525	178	83	786
Rest (niet indeelbaar)	—	—	284	284
Totaal	2.489	682	944	4.115

Het blijkt, dat de zelfstandigen geen verwaarloosbare groep onder de Rijkspostspaarbank-spaarders vormen, nl. tenminste 22 pCt. van de totale kring der spaarders. Tenminste, omdat de restgroep bij deze becijfering buiten beschouwing moest blijven (zie boven). Dit percentage is maar weinig minder dan het aandeel der zelfstandigen in de beroepsbevolking.

Aandeel in het saldo-tegoed.

De schattingen van het saldo-tegoed per groep rekeninghouders zijn opgenomen in tabel II. Ook hier is het aandeel van de „overige volwassenen” in de restgroep relatief groot, evenals trouwens in het totale saldo-tegoed. Zoals nog zal blijken speelt deze groep inwonende personen een belangrijke rol in het totale beeld van de besparingen via de Rijkspostspaarbank. Laat men de restgroep — welker aandeel in het totale tegoed 22 pCt. bedraagt — buiten beschouwing, dan is het aandeel van de zelfstandigen in het totale tegoed ruim 24 pCt. In werkelijkheid is het zeker hoger, omdat naar alle waarschijnlijkheid vooral de rekeninghouders met hoge saldi uit deze groep geweigerd hebben een vraaggesprek te voeren.

TABEL II.

Saldo-tegoed rekeninghouders met boekje op 1 juli 1955 in miljoenen guldens

	Loontrekkenden	Zelfstandigen	Rest	Totaal
Gezinshoofden e.d.	418	153	151	722
Gehuwde vrouwen	210	66	47	323
Overige volwassenen	181	19	69	269
Ongehuwden 14 t/m 20 jaar	54	19	23	96
Kinderen 0 t/m 13 jaar	56	35	11	102
Rest (niet indeelbaar)	—	—	43	43
Totaal	919	292	344	1.555

Hoewel niet van rechtstreeks belang voor ons probleem is het interessant om de gemiddelde tegoeden per rekeninghouder voor de verschillende groepen te vergelijken. Zij zijn vermeld in tabel III.

TABEL III.

Gemiddeld tegoed per rekeninghouder 1 juli 1955 in guldens

	Loontrekkenden	Zelfstandigen	Rest	Allen
Gezinshoofden e.d.	481	651	535	520
Gehuwde vrouwen	426	408	421	422
Overige volwassenen	615	714	685	637
Ongehuwden 14 t/m 20 jaar	175	227	281	202
Kinderen 0 t/m 13 jaar	106	198	135	130
Rest (niet indeelbaar)	—	—	151	151
Allen	369	426	364	378

Het gemiddeld tegoed der zelfstandigen is aanzienlijk hoger dan dat der loontrekkenden. Dit geldt voor alle subgroepen, met uitzondering van de gehuwde vrouwen. De verklaring voor het laatste verschijnsel moet wellicht gezocht worden in de grotere rol van de vrouw bij het beheer der gezinsfinanciën in de gezinnen der loontrekkenden. Nadere inspectie van het enquêtemateriaal leert, dat dit zowel voor de maand- als de weekloners geldt. Bij de weekloners — wier saldi gemiddeld aanzienlijk lager zijn dan die van de maandloners — komt het gemiddelde tegoed van de gehuwde vrouwen zelfs uit boven dat van de gezinshoofden.

Opvallend is het hoge gemiddelde tegoed — zowel bij loontrekkenden als zelfstandigen — van de groep „overige volwassenen”. Blijkbaar vinden de vermogens van deze categorie, in hoofdzaak jongeren, in sterkere mate hun weg naar de spaarbank dan die der oudere volwassenen, hetzij omdat deze vermogens gemiddeld groter zijn, hetzij (of mede) omdat zij voor een groter gedeelte op deze wijze belegd worden.

Het spaarverschil in de eerste helft van 1955.

Over de eerste helft van 1955 bedroeg het netto-spaarverschil van de gezamenlijke rekeninghouders met boekje f. 60,3 mln. Schattingen van het aandeel daarin der verschillende sub-groepen zijn vermeld in tabel IV.

TABEL IV.

Netto-spaarverschil rekeninghouders met boekje eerste helft 1955, in miljoenen guldens

	Loontrekkenden	Zelfstandigen	Rest	Totaal
Gezinshoofden e.d.	7,8	5,5	-2,7	10,6
Gehuwde vrouwen	6,2	0,1	2,4	8,7
Overige volwassenen	22,5	-0,7	6,9	28,7
Ongehuwden 14 t/m 20 jaar	6,8	0,4	2,0	9,2
Kinderen 0 t/m 13 jaar	3,5	1,2	2,7	7,4
Rest (niet indeelbaar)	—	—	-4,3	-4,3
Totaal	46,9	6,4	7,0	60,3

Het aandeel van de zelfstandigen in het spaarverschil is — als men de restgroep buiten beschouwing laat — slechts circa 12 pCt., aanzienlijk minder dus dan het aandeel van deze groep in het totale tegoed op 1 juli 1955.

Opvallend is voorts, het grote aandeel van de groep „overige volwassenen” — en wel uitsluitend van de loontrekkenden onder hen — in het totale spaarverschil, nl. bijna de helft, terwijl slechts 10 pCt. van de rekeninghouders in deze categorie thuis hoort. Dit is ten dele een gevolg van het feit, dat door deze overwegend uit jongeren bestaande groep veel minder ontspaard wordt dan door de gezinshoofden en gehuwde vrouwen, wier betrekkelijk

(Advertentie)

geringe netto-spaarverschillen opgebouwd zijn uit veel grotere positieve en negatieve spaarverschillen. Hierin komt een aspect van de economische levenscyclus tot uiting: een belangrijk gedeelte van de spaarbank-inleggingen is afkomstig van grotendeels in loondienst werkzame jongere ongehuwden, welke sparen voor huwelijksuitzet en andere toekomstige behoeften, die dan worden bevredigd — gepaard gaande met ontsparingen — in latere jaren, wanneer dezelfde personen naar de positie van gezinshoofd of gehuwde vrouw — en ten dele ook van zelfstandig bedrijfshoofd — zijn overgegaan. Door deze cyclische beweging zal het aandeel der zelfstandigen in het netto-spaarverschil — echter niet in het totale tegoed! — steeds betrekkelijk gering zijn.

Het is echter niet aannemelijk, dat een zo groot gedeelte van de totale besparingen der loontrekkenden geschiedt door deze „overige volwassenen”, zodat men zou kunnen concluderen, dat belangrijke besparingen uit looninkomen buiten de spaarbanken om gevormd worden. Dit zou een reden zijn de inlegsaldi der spaarbanken niet te beschouwen als een betrouwbare indicatie van die besparingen.

Negatieve en positieve spaarverschillen.

Een nader inzicht in de samenstelling van het netto-spaarverschil krijgt men door een overzigt van de positieve en negatieve spaarverschillen per rekeninghouder in de beschouwde periode gesommeerd per onderscheiden groep. In tabel V is een overzicht gegeven van de positieve spaarverschillen, in tabel VI van de negatieve spaarverschillen.

TABEL V.

Positieve spaarverschillen rekeninghouders met boekje eerste helft 1955, in miljoenen guldens

	Loontrekkenden	Zelfstandigen	Rest	Totaal
Gezinshoofden	52,5	19,6	17,2	89,3
Gehuwde vrouwen	20,8	5,6	4,4	30,8
Overige volwassenen	32,3	1,2	12,1	45,6
Ongehuwden 14 t/m 20 jaar	8,1	0,9	4,2	13,2
Kinderen 0 t/m 13 jaar	4,7	1,8	2,8	9,3
Totaal a)	118,4	29,1	40,7 a)	188,2 a)

a) Exclusief niet-indeelbaar gedeelte van de restgroep.

Het aandeel van de zelfstandigen in het gezamenlijke positieve spaarverschil bedraagt ca. 20 pCt., in het gezamenlijke negatieve spaarverschil zelfs 24 pCt. Zoals boven reeds werd betoogd is het waarschijnlijk niet geheel toevallig, dat dit laatste percentage groter is dan het eerste en daarmee, dat het aandeel van de zelfstandigen in het netto-spaarverschil gering is.

Uit tabel V blijkt ook, dat het aandeel van de gezinshoofden in de positieve spaarverschillen veel hoger is dan hun aandeel in de netto-spaarverschillen, dit als gevolg van de omvangrijke ontsparingen, die in deze groep ook voorkomen. Bij de „overige volwassenen” is dit anders.

TABEL VI.

Negatieve spaarverschillen rekeninghouders met boekje eerste helft 1955, in miljoenen guldens

	Loontrekkenden	Zelfstandigen	Rest	Totaal
Gezinshoofden e.d.	44,7	14,1	19,9	78,7
Gehuwde vrouwen	14,6	5,5	2,0	22,1
Overige volwassenen	9,8	2,0	5,4	17,2
Ongehuwden 14 t/m 20 jaar	1,3	0,6	2,1	4,0
Kinderen 0 t/m 13 jaar	1,1	0,6	0,1	1,8
Totaal a)	71,5	22,8	29,5 a)	123,8 a)

a) Exclusief niet-indeelbaar gedeelte van de restgroep.

Besparingen en spaarverschil.

In het voorgaande hebben wij het verschil tussen de door de rekeninghouders gedurende een zekere periode ingelegde en opgenomen bedragen aangeduid als „spaarverschil” of „inlegsaldo” en de term „besparingen” daarvoor meestal vermeden. Het staat n.l. a priori niet vast, dat dit verschil in zijn geheel een besparing, in de zin van een overschot van het lopende inkomen boven de consumptieve bestedingen, representeert.

De besparingen van een rekeninghouder kunnen zowel groter als kleiner zijn dan het spaarverschil op zijn rekening. Zij kunnen groter zijn voornamelijk doordat:

1. zijn besparingen nog in een andere vorm worden vastgelegd dan in een toeneming van zijn spaarbank-saldo;
2. een daling van zijn spaarbanksaldo gepaard kan gaan met een accres in andere door hem aangehouden vermogensvormen (effecten, huizen, bank- of girosaldo, investering in eigen bedrijf);
3. tevens schuldaflossing plaats vindt.

Zij kunnen kleiner zijn, voornamelijk doordat:

1. tegenover een toeneming van het spaarverschil een daling van het in andere vormen aangehouden vermogen staat;
2. naast een daling van het spaartegoed nog andere vermogensverminderingen voorkomen;
3. tegenover een toeneming van het spaarverschil een vermogenswinst door prijsverandering staat;
4. naast een toeneming van het spaarverschil een schuldvergroting voorkomt;
5. een toeneming van het spaarverschil het gevolg is van een vermogensverkrijging om niet (schenking of erfenis).

Van belang is nu vooral de kwantitatieve betekenis van deze verschijnselen (besparingen lager of hoger dan spaarverschil). Dit zou immers in die mate afbreuk doen aan de waarde van de veronderstelling, dat de inlegsaldi der spaarbanken een goede indicatie vormen van de besparingen uit looninkomen. Voor zover het om kwantitatief belangrijke verschijnselen gaat vormen deze inlegsaldi niet een zuivere vorm van besparingen.

Nu is het buitengewoon moeilijk om het karakter van

de bij een spaarbank ingelegde bedragen vast te stellen. Daartoe ware het nodig om de rekeninghouders te vragen een volledig gespecificeerde balans van hun persoonlijke huishouding aan het begin en het einde van de onderzochte periode over te leggen, waarbij tevens met prijsfluctuaties binnen die periode rekening zou moeten worden gehouden. De begripsmatige, psychologische en enquête-technische moeilijkheden daaraan verbonden zijn niet te overzien. Dit is dan ook niet geschied. Wel zijn in de enquête enkele vragen opgenomen, die het mogelijk maken een globale indruk te verkrijgen van de relatieve omvang van de niet uit besparingen afkomstige inléggelden.

Daartoe is nl. gevraagd of men in *het afgelopen jaar* bedragen van meer dan 100 gulden had ingelegd en zo ja of deze afkomstig waren uit één of meer van o.a. de volgende bronnen:

1. verkoop van effecten;
2. verkoop van huizen en grond;
3. afkoop van verzekeringspolissen;
4. gelden onttrokken aan het eigen bedrijf;

Een soortgelijke vraag is gesteld t.a.v. de opnemingen.

Deze vragen zijn, begrijpelijk, alleen gesteld aan de volwassen rekeninghouders (groepen A t/m C), zodat er over de samenstelling van de inlegsaldi der kinderen geen informatie verkregen werd. Een indicatie — zij het van zeer globale en voorlopige aard — van het uit deze bronnen afkomstige spaarverschil in de eerste helft van 1955 is het positieve spaarverschil van de groep rekeninghouders, die opgaf uit deze bronnen hun spaarbanktegoed te hebben vermeerderd. De desbetreffende bedragen, in miljoenen gulden en in procenten van de totale positieve spaarverschillen, vindt men in tabel VII.

TABEL VII.

Positieve spaarverschillen van rekeninghouders met inleggingen afkomstig uit andere vermogensvormen a), miljoenen gulden en in procenten van de totale positieve spaarverschillen per groep, eerste helft 1955

	Loontrekkenden		Zelfstandigen		Totaal b)	
	in mln. gld.	in pCt.	in mln. gld.	in pCt.	in mln. gld.	in pCt.
Gezinshoofden	4,3	8	5,1	26	9,4	12
Gehuwde vrouwen . .	1,4	7	0,9	16	2,3	9
Overige volwassenen	0,3	1	0,3	25	0,6	2
Alle volwassenen . .	6,0	6	6,1	23	12,1	9

a) Verkoop van effecten, van onroerend goed, van verzekeringspolissen en onttrekkingen aan eigen bedrijf. b) Excl. restgroep.

Vooraf bij de zelfstandigen blijken deze vermogensmutaties een belangrijke rol te spelen in het totale beeld der inlegsaldi. Bij de groep der „overige volwassenen” komen zij vrijwel niet voor, omdat deze groep weinig zelfstandigen telt.

Anderzijds maakten de negatieve spaarverschillen van hen, die in het afgelopen jaar opgenomen bedragen van meer dan f. 100 besteedden aan aankoop van effecten, van onroerend goed, aan schuldaflossing of aan investeringen in eigen bedrijf — in totaal ca. f. 17,7 mln. — een nog belangrijker percentage uit van de totale negatieve spaarverschillen van volwassen loontrekkers en zelfstandigen in de eerste helft van 1955 (tabel VIII).

Ook hier is het percentage aanzienlijk hoger voor de zelfstandigen dan voor de loontrekkenden. Vooral de gezinshoofden blijken hun opnemingen van spaarbank-

TABEL VIII.

Negatieve spaarverschillen van rekeninghouders met opnemingen bestemd voor belegging in andere vermogensvormen a) in miljoenen gulden en in procenten van de totale negatieve spaarverschillen per groep; eerste helft 1955

	Loontrekkenden		Zelfstandigen		Totaal b)	
	in mln. gld.	in pCt.	in mln. gld.	in pCt.	in mln. gld.	in pCt.
Gezinshoofden	10,0	22	5,3	38	15,3	26
Gehuwde vrouwen . .	1,4	10	1,4	25	2,8	14
Overige volwassenen	0,6	6	—	—	0,6	5
Alle volwassenen . .	12,0	17	6,7	32	18,7	21

a) Aankoop van effecten, van onroerend goed, schuldaflossing en investering in eigen bedrijf. b) Excl. restgroep.

geldten niet te ontsparen. Merkwaardig is, dat terwijl bij de positieve inlegsaldi het totaalbedrag der loontrekkers met vermogensvorm-mutatie gelijk was aan dat der zelfstandigen, bij de negatieve spaarverschillen het overeenkomstige bedrag bijna tweemaal zo hoog was als dat der zelfstandigen. Mogelijk vervult het spaarbanksaldo voor de loontrekkenden in vrij sterke mate de functie van een tussenvorm van vermogensbezit op weg naar meer duurzame beleggingen, terwijl dit voor de zelfstandigen meer het karakter heeft van een (tijdelijk) alternatief.

Conclusies.

Uit het voorgaande kan geconcludeerd worden, dat het onjuist is om de inlegsaldi van de Rijkspostspaarbank en waarschijnlijk ook die van de overige spaarbanken te beschouwen als identiek met of zelfs maar een indicatie van de besparingen uit looninkomen. Een belangrijk deel ervan is ongetwijfeld afkomstig uit andere inkomensvormen, een ander deel vormt in het geheel geen besparingen uit lopend inkomen, maar gaat gepaard met de liquidatie of verwerving van andere vermogensbestanddelen. Dit laatste geldt in het bijzonder voor de inlegsaldi der zelfstandigen. Dat gedeelte van het inlegsaldo, dat echte besparingen representeert, is in zo grote mate afkomstig van de (meest jongere) ongehuwde inwonende volwassenen (groep C), dat mag worden aangenomen, dat de overige volwassenen (gezinshoofden, alleenstaanden en gehuwde vrouwen) nog elders belangrijke besparingen vormen. Dat verschillende vormen van verzekering daarbij een belangrijke plaats innemen spreekt vanzelf.

Het gebruik van spaarbankcijfers ter beoordeling van de relatieve welvaartsontwikkeling van bepaalde bevolkingsgroepen zonder nadere detailanalyse kan daarom gemakkelijk tot onjuiste conclusies leiden en men doet er derhalve goed aan zich daarbij nauwkeurig voor ogen te stellen hoe deze cijfers zijn opgebouwd. Ook het aangehaalde gebruik van de spaarbankgegevens bij de opstelling van de monetaire overzichten door het Centraal Planbureau houdt geen rekening met de heterogene samenstelling van het spaarverschil der spaarbanken. Gezien het belang van deze overzichten zou het aanbeveling verdienen indien getracht werd langs micro-economische weg, dus met behulp van enquêtes, zoals dit in de Verenigde Staten ⁶⁾ en Engeland ⁷⁾ heeft plaats gevonden, tot meer betrouwbare schattingen van de besparingen in de particuliere sector te komen.

Amsterdam.

Drs. H. EMANUEL.

⁶⁾ Door het Institute of Social Research, Survey Research Center, University of Michigan. Vgl. L. R. Klein (e.d.): „Contributions of Survey Methods to Economics”, Columbia University Press, New York 1954.

⁷⁾ Door het Oxford University Institute of Statistics, Vgl. H. Lydall: „British Income and Saving”, 1955.

De bevredigende activiteit op de luchtbevrachtingsmarkt duurde verleden jaar tot eind maart waarna de omvang der zaken een weinig verminderde. Gedurende de zomermaanden nam de bedrijvigheid snel toe. Blijkens voorlopige gegevens heeft het wereldgoederenvervoer door de lucht voor het eerst het miljard vrachtton-mijlen overschreden, d.i. vergeleken met 1955 een stijging van ca. 13 pCt. De vracht van de K.L.M. vermeerderde in het afgelopen jaar met 16 pCt. Het vrachtvervoer dezer maatschappij vertegenwoordigt thans één kwart van het totale vervoer en 15 pCt. der inkomsten. Op een verdere uitbreiding van het goederenvervoer door de lucht mag worden gerekend. De onafhankelijke luchtvaartondernemingen vervullen in het geheel een nuttige rol, al valt het accent harer werkzaamheden vooralsnog meer op het vervoer van passagiers dan op dat van lading.

Ontwikkeling van het luchtvrachtvervoer

Blijkens voorlopige gegevens, gepubliceerd door de International Civil Aviation Organization, heeft het wereldgoederenvervoer door de lucht — excl. de Sovjet-Unie en Communistisch China — in het afgelopen jaar voor het eerst in de annalen der luchtvaart het miljard vrachtton-mijlen overschreden. Vergeleken met 1955 vertegenwoordigt het verleden jaar bereikte totaal, t.w. circa 1,03 miljard ton-mijlen, een stijging van ca. 13 pCt. Sedert in 1945 voor het eerst statistieken werden aangelegd, is het luchtvrachtvervoer regelmatig in omvang toegenomen. In het tijdvak 1945/1950 was de groei zelfs sterker dan die van het passagiersvervoer door de lucht. Deze voorsprong moest weliswaar gedurende de jaren 1950/53 aan laatstgenoemd vervoer worden afgestaan, maar in 1954/55 steeg het goederenvervoer met 18 en het passagiersvervoer met 17 pCt. Op grond van de voorlopige gegevens over 1956 moet worden aangenomen, dat de stijging van laatstgenoemd vervoer 3 pCt. groter was dan dat van lading.

Niettemin blijkt uit het voorgaande, dat het luchtvrachtvervoer een factor van toenemende betekenis is. In zijn kortgeleden voor het departement 's-Gravenhage der Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel gehouden voordracht, deelde de president-directeur der K.L.M., de heer Aler, mede, dat het vrachtvervoer dezer maatschappij thans één kwart van het totale vervoer en 15 pCt. der inkomsten vertegenwoordigt. Typerend voor de groei van het wereldgoederenvervoer door de lucht is dat, vergeleken met 1950, verleden jaar ongeveer het dubbele aantal vrachtton-mijlen werd gevlogen, terwijl de toename, vergeleken met 1945, een percentage van 1.500 dicht benadert.

De voorzitter der International Air Transport Association (I.A.T.A.) wees er kortgeleden op dat naarmate het vervoer jaarlijks in omvang toeneemt, een toename in de orde van grootte van 10 à 15 pCt. niet slechts opmerkelijk is, maar de vraag doet rijzen, of dit tempo kan worden gehandhaafd. Zijns inziens zijn de vooruitzichten alleszins gunstig. Als over enkele jaren straal- en turbopropvliegtuigen op groter schaal hun intrede doen, hetgeen zowel de snelheid als de potentiële vervoerscapaciteit ten goede zal komen, zal de omvang van het luchtvervoer ongetwijfeld nog aanzienlijk toenemen.

In de Verenigde Staten steeg het luchtvrachtvervoer verleden jaar met 14,2 pCt., vergeleken met 1955, terwijl de Amerikaanse geregelde luchtvaartlijnen met een geschat totaal van 437.437.000 ton-mijlen een nieuw vrachtrecord vestigden. Expres ton-mijlen met een geschat totaal van 55.468.000 toonden een stijging van 8,6 pCt. vergeleken met het jaar tevoren. De Amerikaanse internationale en overzeese luchtlijndiensten namen met een stijging van 17,5 pCt. de eerste plaats in, gevolgd door de zgn. „all-cargo carriers” met een stijging van 16,7 pCt., terwijl het lokaal vervoer incl. helicopters een vermeerdering van 10,3 pCt. vertoonde.

De vooruitzichten voor 1957 zijn wat het Amerikaanse luchtvrachtvervoer betreft alleszins gunstig. De president der Seaboard & Western Airlines verwacht, dat het transatlantisch luchtvrachtvervoer dit jaar een stijging van 33 pCt. vergeleken met 1956 te zien zal geven, ofschoon dit vervoer verleden jaar reeds 25,3 pCt. groter was dan in 1955. Het hoofd van de vrachtafdeling der Seaboard & Western merkte in dit verband op, dat luchtvrachtvervoer voortdurend aan populariteit wint. Men realiseert zich meer en meer dat naast de niet te onderschatten factor tijdsbesparing nog andere voordelen staan, welke de totale kosten, aan luchtvervoer verbonden, gunstig beïnvloeden. Men denke in dit verband o.a. aan de mogelijkheid veelal kostbare emballage en de daarop verschuldigde vracht te vermijden, terwijl ook de kosten, verbonden aan de behandeling der goederen in de zeehavens komen te vervallen. Nieuwe afzetgebieden worden ontsloten, nieuwe inkoopmogelijkheden zowel in Engeland als op het continent, worden ontdekt.

De expediteurs zijn bij het propageren van het luchtvrachtvervoer een factor van niet geringe betekenis. In dit verband verdienen de zgn. luchtvrachtcorporaties, welke reeds in een aantal landen het groeperen van kleinere zendingen verzorgen, hetgeen verscheperen het voordeel van lagere vrachten biedt, nog eens speciaal te worden genoemd. Nieuw is dit systeem niet. Men kent de groepagediensten over land in het expeditiebedrijf vanouds, maar past dit thans ook met toenemend succes in de luchtvaart toe.

Kan de K.L.M., blijkens door haar gepubliceerde gege-

vens op een toenemend luchtvrachtvervoer bogen — de vracht vermeerderde in het afgelopen jaar met 16 pCt. —, ook andere luchtvaartmaatschappijen zagen haar luchtvrachtvervoer, evenals vorige jaren, in 1956 wederom toenemen. British European Airways boekten verleden jaar een totaal aan inkomsten uit hoofde van vrachtvervoer van ruim \$ 4 mln., naar schatting een stijging van \$ 1,4 mln., vergeleken met 1955. Bedroeg de stijging in laatstgenoemd jaar 24,9 pCt., vergeleken met 1954, in 1956 vermeerderden de vrachtinkomsten wederom met circa 25,8 pCt. De B.E.A. onderhoudt thans 80 vrachtdiensten per week. Verleden jaar werden dagelijks gemiddeld 120.000 lbs. vracht door haar vervoerd. Ook voor de Belgische luchtvaartmaatschappij Sabena is het luchtvrachtvervoer een factor van groeiende betekenis. Op het vliegveld Melsbroek werden in 1955 — juiste cijfers voor het afgelopen jaar werden nog niet gepubliceerd — 5.243.000 kg vracht verwerkt. Van deze lading was 54 pCt. voor België bestemd; de rest bestond uit transitolading. De voor uitvoer bestemde goederen vertegenwoordigden een totaal van 4.316.000 kg. Het vrachtvervoer der Sabena nam verleden jaar met circa 12,6 pCt. toe.

Het luchtvrachtvervoer der Air France toonde gedurende de eerste negen maanden van het afgelopen jaar een stijging van 14,5 pCt. vergeleken met de overeenkomstige periode in 1955. De S.A.S. vervoerde 20 pCt. meer transatlantische lading dan in 1955; de zgn. transpolarlading was bijna twee maal zo groot. Trans Canada boekte verleden jaar een stijging van het vrachtvervoer van 19 pCt. Kortom, met de directie der Sabena kan gesteld worden dat niets de groei van het luchtvrachtvervoer vermag tegen te houden, zij het dat — zoals de heer Aler in zijn meergenoemde voordracht opmerkte — het ideale vrachtvliegtuig nog steeds niet is uitgevonden. Wordt eenmaal het aan alle eisen voldoende, met de meest economische voortstuwingswerktuigen uitgeruste, vrachttoestel in de vaart gebracht, dan zullen de kostprijs en daarmee ook de luchtvrachttarieven allengs verlaagd kunnen worden tot een zodanig peil, dat ook verschepers, die thans nog door de aan luchtvervoer verbonden kosten worden afgeschrikt, in toenemende mate van dit tal van voordelen biedend snelvervoer gebruik maken.

Bij een overzicht der ontwikkeling van de onafhankelijke luchtvaartmaatschappijen dient erop te worden gewezen, dat ons land niet zoals Engeland over dergelijke ondernemingen beschikt. Mede ten gevolge hiervan worden de luchtbevrachtingszaken dan ook goeddeels via Londen afgewikkeld.

Een der belangrijkste onafhankelijke Engelse luchtvaartondernemingen, Air Charter Ltd., de exploitatiemaatschappij van Aviation Traders, liet in 1955 toen zij in totaal 8.658.232 betalende ton-mijlen aflégde, op de voet gevolgd door Skyways met een totaal van 8.504.607 ton-mijlen, een aantal harer Avro Tudor toestellen inrichten voor het vervoer van luchtvracht resp. militairen. Dit laatste mede in verband met het transport van troepen naar Cyprus. Het valt op dat ofschoon het aantal ton-mijlen der beide ondernemingen welhaast gelijk is, Air Charter in 1955 ruim 151.000 passagiers vervoerde en Skyways slechts 38.123.

Ofschoon de bedrijvigheid op de luchtbevrachtingsmarkt gedurende de eerste weken van het jaar als regel beperkt is, vormde 1956 in dit opzicht een gunstige uitzondering. Dit was deels te danken aan vrij omvangrijke onuitgevoerde orders, deels aan een bevredigend aantal nieuwe zaken.

Niettemin zou de omvang van het vervoer nog groter zijn geweest indien de vrachten in een aantal gevallen potentiële verschepers niet hadden weerhouden van de luchtroute gebruik te maken. In die gevallen waar het mogelijk is uit- en thuislading te combineren, kunnen vervoerders aanmerkelijk lager vrachten noteren dan wanneer de uit- dan wel thuisreis ledig moet worden afgelegd. Het is hier dat de Baltic nuttige diensten bewijst. De luchtbevrachtingsmakelaars wisselen op de Baltic gegevens ten aanzien van het beschikbaar vervoer uit en slagen er op deze wijze gemakkelijker in combinaties tot stand te brengen.

In het afgelopen jaar vervoerden de Engelse onafhankelijke luchtvaartmaatschappijen tezamen nochtans meer vracht dan in enig voorafgaand jaar! Desondanks leverde verleden jaar het vervoer van militairen verreweg, nl. met ca. 65 pCt. van het totale vervoer, de belangrijkste bijdrage tot het vervoerspotentieel dezer maatschappijen. Algemene charter-vluchten droegen ca. 12 pCt., zgn. „colonial coach services” ca. 10 pCt. en het transport van auto's en andere vervoermiddelen ca. 6 pCt. tot het totaal bij. Van de resterende 7 pCt. namen de door de onafhankelijke maatschappijen onderhouden binnen- en buitenlandse lijndiensten resp. 3 en 2 pCt. en toeristenvervoer eveneens 2 pCt. voor haar rekening. Ca. 80 à 85 pCt. van het totale vervoer der onafhankelijke maatschappijen geschiedt op basis van contracten resp. licenties van beperkte duur, als regel variërend van een tot drie jaren waarbij bovendien het accent op de kortste duur valt. Als regel behoort dit vervoer niet tot het meest lucratieve. Niettemin en dit pleit voor de wijze waarop de Engelse onafhankelijke luchtvaartmaatschappijen haar taak vervullen, was de graad van efficiency welke zij in het afgelopen jaar bereikten uitgedrukt in 'ton-mijl capaciteit, twee- à driemaal zo groot als die der corporations.

De bevredigende activiteit op de luchtbevrachtingsmarkt duurde verleden jaar tot eind maart waarna de omvang der zaken enigszins verminderde. De vraag naar ruimte was echter ruimschoots voldoende om emplooi voor de beschikbare toestellen te verzekeren. Gedurende de zomermaanden nam de bedrijvigheid snel toe. De behoefte aan extra ruimte der grote maatschappijen droeg hiertoe bij. In de nazomer werd door de Engelse Regering mede op de onafhankelijke maatschappijen een beroep gedaan om vliegtuigen voor de airlift naar het Midden-Oosten beschikbaar te stellen. Voorts was er vrijwel het gehele jaar vraag naar ruimte voor het vervoer van scheepsbemanningen. Duurde het vervoer vroeger weken, thans kan in enkele dagen — waar nodig — de bemanning repatriëren en door een andere vervangen worden hetgeen de reisresultaten der rederijen uiteraard ten goede komt. Voor het vervoer van Europa naar het Verre Oosten komen vooral Skymasters in aanmerking, terwijl Dakota's op de kortere trajecten worden ingezet. Ook voor het vervoer van emigranten wordt van de diensten der onafhankelijke maatschappijen gebruik gemaakt.

Gedurende de achterliggende maanden was de bedrijvigheid op de luchtbevrachtingsmarkt eveneens bevredigend. Bij voortdurende circuleert een vrij groot aantal orders waarbij het vervoer van scheepsbemanningen wederom domineert. Het gevarieerd karakter der vliegtrajecten blijkt uit de bevrachtelingen, welke gedurende de eerste week van maart tot stand kwamen, nl. Skymasters met 54 zeelieden van Hongkong naar Singapore en Stavanger en met 43 zeelieden van Manchester naar Chittagong. Vikings met 33 zeelieden van Athene naar Londen, een Tudor Super

Trader met 42 zeelieden van Hongkong naar Gothenburg, een Skymaster met een scheepsbemanning van Bombay naar Londen etc.

Ook de helikopter heeft met succes zijn intrede op de luchtbevrachtingsmarkt gedaan. Autair Ltd. is vooralsnog een der weinig talrijke ondernemingen welke helikopters exploiteren en speciaal voor opdrachten overzee op charterbasis aan derden verhuren.

Uit het voorgaande blijkt, dat het goederenvervoer door de lucht regelmatig toeneemt; op een verdere uitbreiding in de toekomst mag worden gerekend. De onafhankelijke luchtvaartmaatschappijen vervullen in het geheel een nuttige rol al valt het accent harer werkzaamheden vooralsnog meer op het vervoer van passagiers dan lading.

Rotterdam.

C. VERMEY.

Nieuwe belastingrechters

Op 1 maart jl. trad de Wet Administratieve Rechtspraak Belastingzaken in werking. De taak van de bij deze wet gecreëerde en inmiddels geïnstalleerde belastingkamers van de Gerechtshoven is niet beperkt tot het overnemen en voortzetten van de functies van de Raden van Beroep voor de directe belastingen. Het terrein der werkzaamheid is uitgestrekter.

De Raden van Beroep.

De Raden van Beroep voor de Directe Belastingen deden hun intrede in de belastingrechtspraak in 1915¹⁾. Daarvoor kende men afzonderlijke raden van beroep voor de Personele Belasting (1896) en voor de Vermogensbelasting (1892), welke laatste tevens beroepsinstantie konden zijn voor de bedrijfsbelasting (1893). Oorspronkelijk scheen het of de raden bedoeld waren als een instelling tot controle van de werkzaamheden van de aanslagregelende ambtenaar. Dit temeer omdat aanvankelijk de arrondissementsrechtbank naast haar bevoegdheid in belastingzaken had. Dit zou betekenen dat beslissingen door haar genomen zouden kunnen worden onafhankelijk van hetgeen partijen (belastingplichtige en fiscus) aanvoerden. Het zijn (vooral na het arrest van de Hoge Raad van 29 maart 1917 B.i.B. no. 1674 en de wetwijziging van 1918) colleges geworden die de geschilpunten, welke partijen verdeeld houden, beslissen. Gevolg hiervan is dat een aanslag nimmer verhoogd kan worden.

Behalve voor (niet alle) directe belastingen (en voor deze weer niet in alle gevallen!) waren de Raden beroepsinstantie voor andere heffingen en belastingen, onder andere voor verschillende die door de gemeenten geheven kunnen worden (sedert 1920: art. 299¹⁰ art. 277 letters b en o en art. 288 Gemeentewet).

Gedeputeerde Staten.

Anders dan men voor één der directe belastingen (in dubbele zin directe belasting, nl. zowel t.o.v. de Comptabiliteitswet 1927 als t.o.v. de Invorderingswet 1845) nl. de grondbelasting zou vermoeden, lag de bevoegdheid buiten de Raad van Beroep. Het college van Gedeputeerde Staten der provincie was in de wet op de Grondbelasting aangewezen als beroepsinstantie. Het optreden van dit administratief college op fiscaal terrein hetwelk thans vreemd aan doet was na de Franse tijd normaal. Tot in de negentiger jaren toen zijn taak werd overgenomen door verschillende raden van beroep, kon men zich tot dit college wenden. Bij de regeling van de aanslagen werkten „Colleges van Zetters” (voor het Regt van Patent en de Belasting op het

Personeel) samen met de rijksambtenaar. Was het nu zo vreemd dat Gedeputeerde Staten als instantie was aangewezen om de fouten van de aanslagregelende comité's recht te zetten? Het bestuur der provincie stond niet zo ver van de belastingdienst af: in de eerste helft der vorige eeuw was de Commissaris der Provincie in de fiscale hiërarchie opgenomen.

Eerst later, toen de aanslagregeling uitsluitend in ambtenaarshanden bleef, werd de behoefte aan een onafhankelijk rechtsprekend college groter.

De indirecte belastingen.

Voor het registratierecht, het zegelrecht, de accijnzen en de motorrijtuigenbelasting (tot voor kort ook voor het successierecht en het overgangsrecht) moest en moet men een beroep doen op de Arrondissementsrechtbank als men zich niet kan verenigen met hetgeen geëist wordt, als men bezwaren heeft tegen de invordering of wanneer men teruggaaf wenst.

Een niet eenvoudige procedure die wel sterk afwijkt van de weinig formele gang van zaken bij de behandeling voor een raad van beroep. Voor het successie- en het overgangsrecht werd in de Successiewet 1956 de Raad van Beroep voor de directe belastingen aangewezen als beroepsinstantie.

Voor het invoerrecht is de arrondissementsrechtbank bevoegd. Men leidt de procedures evenwel steeds naar de Tariefcommissie (tot 1924 Raad van Beroep voor de invoerrechten) zodra waarde of tariefstoepassing in het geding komen. Voor de omzetbelasting moet men zich (tenzij het een verhoging op de aanslag betreft) ook tot deze Tariefcommissie wenden wanneer men zich niet verenigen kan met de beslissing van de inspecteur. Cassatie van beslissingen van de Tariefcommissie is, in tegenstelling tot die van de Raden van Beroep en van arresten van Gerechtshoven, niet mogelijk.

Eenvormigheid.

Het streven naar eenvormigheid op dit terrein is niet nieuw. Het belastingrecht is ingewikkeld geworden, het aantal gevallen groot. De taak van het (niet beroeps-) lid van een raad van beroep was geen eenvoudige. Voor het dagelijks bestuur der provincie is de fiscale materie geen alledaagse kost. De procedure voor het successierecht, het registratierecht of het zegelrecht was een moeilijke en kostbare.

De wens dat er één fiscale beroepsinstantie zou komen voor alle gevallen is echter niet vervuld²⁾. Wat dit „alle

¹⁾ Prof. Dr. B. Schendstok: „De Raden van Beroep voor de Directe Belastingen”.

²⁾ Prof. Dr. P. J. A. Adriani in W.P.N.R. 3987 en 3988 n.a.v. Geschrift no. 59 van de Vereniging voor Belastingwetenschap.

gevallen" betreft moet opgemerkt worden dat er nog een aantal beroepsinstanties bestaat naast de hiervoor opgesomde!

Er is echter veel bereikt. De belastingkamers nemen de fiscale beroepstaak over van de Raden van Beroep en de Colleges van Gedeputeerde Staten, zowel voor de Grondbelasting als voor de kosten van vervolging welke niet voortspuiten uit de gerechtelijke tenuitvoerlegging van het dwangbevel (art. 19 Wet Invordering). Ze zijn dus aangewezen voor alle beroepen inzake directe belastingen (ook voor zover het de toepassing van de Wet Richtige Heffing betreft), het successierecht en het overgangsrecht, alsmede de wet Afwikkeling Geldzuivering en de gemeentelijke belastingen. Een uitzonderingspositie neemt nog op dit terrein de invordering in, tenzij het de kosten van vervolging betreft. Speciaal voor het successierecht is het waarschijnlijk dat men zich nu gemakkelijker tot de belastingkamer zal wenden dan vroeger tot de Rechtbank.

Voor de omzetbelasting en het invoerrecht brengt de wet geen verandering in de procedure, evenmin als voor verschillende technische kwesties op het gebied der accijnzen (Tabakswet, Suikerwet). Ook voor het registratierecht en het zegelrecht, de accijnzen en de motorrijtuigenbelasting is er (nog) niets veranderd.

De procedure.

Toen het wetsontwerp in zee ging werd in een caricatuur de verhouding weergegeven waarin de appellerende belastingplichtige tegenover de machtige raadsheren zou komen te staan: klein en ongelukkig tegenover de grote heren die hij nimmer zou kunnen vermurwen³⁾. Het ziet er niet naar uit dat dit werkelijkheid zal worden. Immers, veel van de tekst en de bedoeling van de wet op de Raden van Beroep vindt men in deze nieuwe wet terug: de procedure heeft weinig formalisme. Met het noemen van enkele veranderingen moge worden volstaan.

Het is niet meer de inspecteur (partij!) die appellatant vraagt het onvolledige beroepschrift aan te vullen doch de voorzitter van de belastingkamer. Het nemen van beslissingen in enkelvoudige kamer zal waarschijnlijk regel worden.

Een verandering die verdergaande consequenties zal hebben is de uitbreiding van het aantal cassatiegronden. De wet op de Raden van Beroep kende er twee, nl. verkeerde

³⁾ „Roam" in Weekblad voor Fiscaal Recht, nos. 4263 en 4279.

toepassing en schending der wet. In de nieuwe wet is geen opsomming gegeven, zodat de artikelen 95 en 99 van de wet op de Rechterlijke Organisatie bepalend zijn. Dit betekent dat ook cassatie mogelijk is:

1. in het belang der wet;
2. wegens het verzuim van de op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen;
3. wegens overschrijden van rechtsmacht.

Dit zal van belang zijn voor de ontwikkeling van de fiscale jurisprudentie, speciaal door de eerste grond. Het is de vraag, of de behoefte aan uitbreiding van de cassatiegronden wel zo groot is in de sector der directe belastingen, maar daarnaast zou het aantal cassatiegronden voor het successierecht beperkt zijn wanneer men de oude constructie had behouden.

Wanneer het ontwerp 1950/51 no. 2079 tot wet verheven wordt zal artikel 99 der Wet op de Rechterlijke Organisatie bovendien als cassatiegronden kennen schending van het recht (gewoonterecht, vreemd recht) en onjuiste uitleg van reglementen, statuten en standaardbepalingen.

Voortgaande coördinatie.

De coördinatie in de heterogene fiscale wetsmaterie vordert, zij het dan niet zo snel. Het ontwerp van de „Algemene Wet" (niet zó algemeen als de naam zou doen vermoeden: er is nog een Algemene wet, nl. van 1822 welke het terrein der invoerrechten en accijnzen bestrijkt) is op 16 december 1955 ingediend, en nog steeds is men er op de Kneuterdijk en het Binnenhof niet over uitgepiekerd. Deze wet zal gelden bij de heffing van alle rijksbelastingen, met uitzondering van invoerrechten en accijnzen. Ze regelt algemene onderwerpen als aangifteplicht, aanslagregeling, bezwaarschriften, zodat de materie aansluit bij de hier besproken wet, zo zelfs dat men zich met recht af kan vragen waarom er twee wetten nodig zijn. Voor de voorstanders van het systeem van één beroepsinstantie houdt het evenwel de hoop in dat wanneer (eindelijk) de Algemene Wet van 1822 zal worden vervangen door een nieuwe, deze nieuwe wet voor het terrein der invoerrechten en accijnzen evenzeer zal aansluiten bij de Wet Administratieve Rechtspraak Belastingzaken!

Schoonhoven.

B. W. BUENK.

AANTEKENINGEN

Frankrijk en de Franse overzeese gebieden

Het Franse moederland en de Franse overzeese gebieden, de zgn. pays d'outre-mer, waartoe gerekend worden alle territoires et départements d'outre-mer, benevens Algerië, Marokko en Tunesië, zijn door talrijke financiële relaties met elkaar verbonden. Zonder ook maar één enigszins volledig beeld te geven zou ik een korte uiteenzetting over deze relaties willen geven. Ik heb hierbij speciaal overwogen, dat de Franse overzeese gebiedsdelen bij de onderhandelingen over de Gemeenschappelijke Markt een bijzonder belangrijk onderwerp uitmaken. Voor het verzamelen van gegevens voor deze beschouwing heb ik gebruik gemaakt van het derde jaarrapport van het „Comité

Monétaire de la Zone Franc". Het blijkt, dat de regelingen tussen Frankrijk en de verschillende overzeese gebieden in grote lijnen gelijk zijn.

De overzeese gebieden behoren tot de Franse franc zone: Bij een eventuele wijziging van de pariteit van de Franse franc zal de pariteit der valuta in de verschillende overzeese gebieden dienovereenkomstig moeten worden gewijzigd. De overzeese gebieden mogen geen afzonderlijke betalingsakkoorden afsluiten. De uitgifte van bankpapier vindt gedecentraliseerd plaats door instellingen met regionale werkingssfeer. Wanneer men de statuten van enige der voor de overzeese gebiedsdelen werkende, met

de uitgifte van bankpapier belaste instellingen beziet, kan men concluderen, dat het moederland in staat is een belangrijke invloed op deze instellingen uit te oefenen. Alleen reeds het feit, dat deze statuten de goedkeuring van de Franse Regering behoeven, wijst in deze richting. De statuten regelen de algemene lijnen, de controle enz. De benoeming van de topfunctionarissen geschiedt door de Franse Minister van Financiën en die van de overzeese gebieden. In de raden van commissarissen zijn vertegenwoordigers van enige Franse Ministeries en van de „Banque de France” opgenomen. Deze raden moeten minstens viermaal per jaar vergaderen en o.a. regelingen treffen over de omvang der geldcirculatie.

De monetaire samenwerking der met de uitgifte van bankpapier belaste instellingen wordt bevorderd door het in 1952 opgerichte „Comité Monétaire de la Zone Franc”. De bevoegdheden van dit comité liggen op het gebied van monetaire zaken en van het treffen van regelingen voor het bankwezen. Deze bevoegdheden worden uiteraard beperkt door het algemene beleid. De door het comité getroffen regelingen houden weliswaar rekening met de verschillende plaatselijke omstandigheden, doch zijn, om een term uit het derde jaarrapport van het comité te gebruiken „analogues dans leurs dispositions essentielles”, hetgeen mij te zwak lijkt te zijn uitgedrukt. De monetaire instellingen mogen goud en vreemde valuta aanhouden. Zij moeten bij hun transacties in deze waarden rekening houden met de centrale regelingen voor het verkeer in goud en vreemde valuta. „L'Office des Changes” heeft in de verschillende gebieden een vertegenwoordiging, welke o.a. tot taak heeft machtigingen voor transfers te verlenen en eventuele overtredingen op te sporen. De belangrijke beslissingen worden evenwel overgelaten aan de centrale commissies te Parijs, waarin vertegenwoordigers van de overzeese gebieden zijn opgenomen.

Het valt op, dat de omvang van de subsidies van Frankrijk aan de overzeese gebieden toeneemt. De hogere ambtenaren in de overzeese gebieden worden sinds 1948 geheel door Frankrijk zelf betaald. In 1956 gaf Frankrijk, in tegenstelling tot voorgaande jaren, een belangrijke subsidie voor de bezoldiging der lagere ambtenaren. Frankrijk geeft voorts subsidies voor bevordering der economische ontwikkeling, voor hulp aan de bevolking enz. (ook wel voor de begroting zonder nadere specificatie).

Ca. 65 pCt. van de totale buitenlandse handel van de overzeese gebieden vindt plaats met Frankrijk. De handel van deze gebieden gezamenlijk met Frankrijk resulteerde over 1955 in een tekort van Fr. fr. 183 mrd. De invoer van Frankrijk uit deze gebieden betreft voor een belangrijk deel landbouwprodukten (wijnen, granen, suiker, olienoten), die in ruime mate beschermd worden. De uitvoer van Frankrijk naar de overzeese gebieden is veel meer gedifferentieerd, doch wordt veelal ook geprotegeerd. Het lopende verkeer der overzeese gebieden, voor zover niet afgerekend in Fr. fr., wees over 1955 een tekort aan van ca. § 200 mln., waarvan ongeveer 2/3 aan het verkeer in Amerikaanse dollars viel toe te rekenen.

De strijd in Noord-Afrika leidde o.a. tot een stijging der overheidsuitgaven en een stijging der particuliere transfers uit Noord-Afrika naar Frankrijk. Frankrijk heeft kredieten verstrekt om de aan Algerië gegeven garantie voor het in evenwicht brengen van het Algerijnse budget effectief te maken. Er wordt een stringente kredietpolitiek gevoerd om een te sterke uitbreiding van de geldcirculatie en van de vraag naar goederen tegen te gaan. Door de

verlangzaming der economische activiteit en door het geringe investeringsniveau is echter veel geld vrij gekomen. Een groot gedeelte ervan wordt belegd in schatkistpapier. Dank zij de door het schatkistpapier verkregen middelen is de Overheid in staat de schulden bij de circulatiebank, welke o.a. een gevolg zijn van aankopen van vreemde valuta, binnen de perken te houden.

Investeringsen.

De ontwikkeling van de particuliere investeringen in de overzeese gebieden verloopt, ondanks het feit, dat vele regelingen zijn getroffen om deze investeringen aan te moedigen, zeer onbevredigend. Kort na de oorlog was het de wens van de Franse Overheid om tot meer particuliere investeringen en tot meer investeringen door deze gebieden zelf te komen. De feitelijke ontwikkeling is tegengesteld geweest. Frankrijk zelf heeft op vrij ruime schaal in zijn overzeese gebieden geïnvesteerd. Er is een gebrek aan goed statistisch materiaal over de investeringen; zelfs de bestudering van eventuele investeringsmogelijkheden door de betrokken Franse Ministeries verloopt niet vlot en geschiedt slechts fragmentarisch.

Bij de financiering van Franse overheidsinvesteringen in de overzeese gebieden speelt het Fonds de développement économique et social (F.I.D.E.S.) een belangrijke rol. Daarnaast vindt men ook bijdragen van de territoriale overheden vermeld. Deze bijdragen zijn meer schijn dan werkelijkheid, daar zij praktisch volledig worden gefinancierd door leningen van de „Caisse Centrale de la France d'outre-mer”. Van de nakoming der leningsverplichtingen stelt men zich niet veel voor. Er is zelfs een voorstel gedaan om voor het financieren van deze zgn. leningen 100 pCt. subsidie uit het Franse budget te geven. Het rapport vraagt zich af, of het nog wel juist is, dat de territoriale assemblees de bevoegdheid behouden om ontwikkelingsprogramma's vast te stellen.

Prijsstabilisatie.

In 1954 werd de mogelijkheid ingevoerd om stabilisatiekassen („Caisses de stabilisation”) op te richten. Het doel van deze kassen is regelen op te treden inzake de prijs, de produktie en de afzet van één bepaald soort goederen in één bepaald gebied. Het systeem voorziet o.a. in heffingen in de goede jaren voor de financiering van uitkeringen in de magere jaren. In 1955 werden twaalf van dergelijke kassen opgericht. Hieronder vallen een coprakas in Oceanië en elf kassen voor katoen, koffie of cacao in gebieden, welke onder het verzamelbegrip „l'Afrique noire” (Kameroen, Frans Equatoriaal Afrika, Togo en Frans West-Afrika) vallen. De algemene opzet van deze regelingen is geregeld bij een decreet van 14 oktober 1954 en is voor alle gevallen dezelfde. Daar de mogelijkheid bestaat, dat de stabilisatiekassen op een bepaald moment over onvoldoende middelen beschikken, is tevens een „Fonds national de régularisation des cours des produits d'outre-mer” (F.N.R.C.P.O.M.) opgericht. Dit fonds verschaft gelden op leningsbasis. Het stelt zijn hulp afhankelijk van de aanvaarding van een nauwkeurig voorgeschreven programma.

Hoewel de stabilisatiekassen tot nog toe per produkt en per gebied werkten, hoopt men tot een ruimer en geëquipeerd verband te komen. Het in de vorige alinea genoemde „Fonds national” zou hierbij een rol kunnen spelen. Er is reeds een „Comité consultatif des cafés de l'Union française” opgericht, dat een poging wil doen

om de prijsstabilisatiepolitiek der koffiekassen te coördineren.

Het beheer der kassen is opgedragen aan commissies van bestuur. Regeringscommissarissen kunnen een veto uitspreken over de beslissingen van deze commissies. De Minister voor Overzeese Gebieden kan dergelijke veto's ongedaan maken of bekrachtigen. De kassen kunnen hun middelen slechts bij de schatkist of bij het „Fonds national” onderbrengen. Het fonds kan voorts middelen verkrijgen van de Overheid. Op de Franse begroting van 1956 was een bedrag van Fr. fr. 5.750 mln. voor steun aan dit fonds uitgetrokken.

's-Gravenhage.

Mr. C. L. DOORMAN.

De Braziliaanse economie in 1956

De ontwikkeling van de Braziliaanse economie in het afgelopen jaar wordt gekenmerkt door een zeer sterk uiteenlopen van de buitenwaarde en de binnenwaarde van de cruzeiro ¹⁾. Deze situatie is vooral in de tweede helft van 1956 opgetreden. De koers van de dollar op de vrije markt, welke in januari ca. Cr\$ 72 had bedragen, steeg tot Cr\$ 86 in mei en juni, maar vertoonde vervolgens een daling tot Cr\$ 66 in december. De op zich zelf belangrijker goederendollar, welke ter beurze wordt geveild ²⁾, vertoonde de volgende gemiddelde quotering: januari Cr\$ 97, mei Cr\$ 126, december Cr\$ 66. Lijnrecht daartegenover staat een voortdurende ontwaarding van de cruzeiro op de binnenlandse markt. De groothandelsprijzen stegen in 1956 met 24 pCt. en de kosten van levensonderhoud met ca. 20 pCt.

De volgende verschijnselen hebben tot het ontstaan van deze eigenaardige toestand meegewerkt.

In 1956 vertoonde de handelsbalans een gunstig saldo van bijna US\$ 250 mln. (basis cif - fob). Deze gunstige situatie is vrijwel uitsluitend te danken aan de stijging van de koffie-uitvoer, hoewel ook een verdere daling van de invoer (t.o.v. 1955 met US\$ 72 mln.) daartoe heeft meegewerkt. Onderstaande opstelling verduidelijkt de situatie.

	1954	1955	1956
	US\$ miljoen		
Invoer c.i.f.	1.634	1.307	1.235
Uitvoer f.o.b.	1.562	1.423	1.482
(w.o. koffie)	(948)	(844)	(1.038)
Saldo handelsbalans	-72	+116	+247

Hieruit blijkt tevens dat de uitvoer van de overige goederen, welke in 1954 en 1955 om en nabij de US\$ 600 mln. bedroeg, in 1956 daalde tot US\$ 450 mln.

Mede door een niet onaanzienlijke toevloed van buitenlands kapitaal, vooral in de industriële sector, nam de deviezenvoorraad van de Banco do Brasil met ca. US\$ 160 mln. toe. Door de hogere deviezenontvangsten werd het mogelijk in het tweede halfjaar een belangrijk hoger bedrag aan deviezen op de veilingen aan te bieden dan gedurende het eerste halfjaar (maandgemiddelden resp. US\$ 12,8 mln. en US\$ 7,3 mln.), hetgeen tot de reeds vermeldde prijsdaling van de goederendollar leidde. Deze prijsdaling van de dollar op de vrije markt moet enerzijds worden toegeschreven aan een verhoogd aanbod (mede van de

¹⁾ Het merendeel van de gegevens voor dit onderwerp ontleen wij aan „*Conjuntura Economica*” van februari 1957, dat een algemeen overzicht over de economische situatie in 1956 geeft.

²⁾ Vgl. mijn artikel „Brazilie's buitenlandse betalingen” in „E.-S.B.” van 15 en 22 september 1954.

zijde van koffie-exporteurs; die een gedeelte van hun — toegenomen — exportopbrengst niet aan de Banco do Brasil afdroegen) alsmede aan een zekere geldkrapte in de particuliere sector. De notering van de overige valuta vertoonde een soortgelijke tendentie.

Intern nam echter de inflatie sterk toe. Tot de reeds genoemde prijsstijgingen droegen de loon- en salarisstijgingen in sterke mate bij. Nadat in het eerste halfjaar het omvangrijke ambtenarenapparaat, benevens alle militairen, een verhoging van gemiddeld 70 pCt. hadden ontvangen, trad per 1 juli 1956 de verhoging van het zgn. minimumloon in werking; de omvang van deze laatste is per staat verschillend en varieerde tussen 50 pCt. en 183 pCt., maar bedroeg voor de belangrijkste centra ca. 60 pCt. De verhoging van het minimumloon had tot gevolg, dat in Rio de Janeiro de gemiddelde industrielonnen reeds onmiddellijk met bijna 30 pCt. stegen, terwijl vele verhogingen pas later in werking traden. Overigens zij opgemerkt dat „loonnivellering” ook in Brazilië geen onbekend verschijnsel is.

De geldcirculatie steeg met 21 pCt. (van Cr\$ 178 mrd. tot Cr\$ 215 mrd.), terwijl de totale nationale productie met ten hoogste 3 pCt. toenam ³⁾. De particuliere banken breidden hun kredieten met eveneens 21 pCt. uit. Daarvan komt echter tweederde voor rekening van het eerste halfjaar, terwijl in het midden van het jaar kredietbeperkende maatregelen werden ingevoerd (verplichte storting bij de Banco do Brasil van 40 pCt. van de toename van de deposito's ⁴⁾). De kredieten van de Banco do Brasil aan de particuliere sector, die ca. 25 pCt. van de totale financiering van die sector uitmaakten, waren echter groter in het tweede halfjaar dan in het eerste. De kredietverlening van de Banco do Brasil aan de Schatkist bereikte het ook voor Brazilië ongekende bedrag van Cr\$ 18 mrd. (in slechts 11 maanden).

Tot de betrekkelijk geringe toename van het nationaal produkt droeg in sterke mate een gelijkblijvend produktie-niveau in de landbouw bij. De koffie, die een zo belangrijke bijdrage leverde tot verbetering van de situatie t.o.v. het buitenland, was ook hier een belangrijke oorzaak; als gevolg van slechte weersomstandigheden was de oogst 22 pCt. kleiner dan in 1955. Voor 1957 zijn de vooruitzichten weer gunstiger. Volgens voorlopige schattingen steeg de industriële productie in 1956 met ca. 5 pCt., terwijl ook de vooruitzichten niet ongunstig zijn. Daartoe draagt ook bij het feit, dat de schaarste aan elektrische energie minder nijpend is.

De zo-verschillende ontwikkeling in de buitenlandse en de binnenlandse sfeer kan op de lange duur moeilijk gehandhaafd worden. In het lopende jaar zal het probleem van een herziening van de deviezenregeling, waar vooral van exporteurszijde sterk op wordt aangedrongen, hoog-nodig worden aangepakt. Een eerste vereiste voor een dergelijke herziening is echter het beëindigen van de inflatie; dit is thans Brazilië's grootste probleem. De oplossing hiervan is echter geen gemakkelijke taak; voor 1957 wordt een tekort in de publieke sector van tenminste Cr\$ 20 mrd. geschat.

Rio de Janeiro.

G. F. LOEB.

³⁾ De gemiddelde jaarlijkse toename van het nationale produkt gedurende de periode 1948-1955 bedroeg 5½ pCt.

⁴⁾ De desinflationaire werking van deze maatregel werd echter gefrustreerd door meerdere kredietverlening door de Banco do Brasil op basis van deze verplichte stortingen. De noodzaak van een echte Centrale Bank wordt door de ervaring in 1956 versterkt.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De recente verlaging van het verplichte kaspercentage voor de maart/april-periode van 7 tot 6 pCt., waardoor ca. f. 50 mln. aan bankmiddelen vrij kwam, bleek wat de geldmarktsituatie betreft de afgelopen week weinig zoden aan de dijk te hebben gezet. Deze situatie bleef wat zij was, dus zeer krap. Naar middelen speurende aspirant-verkopers van schatkistpapier, die nu en dan hier en daar een koper vonden voor een klein postje — bijv. voor drie maanden op ca. $3\frac{5}{8}$ pCt. — gaven op de open markt de toon aan. Callkrediet werd ook naarstig gezocht, doch zelden gevonden; de notering bleef $3\frac{1}{2}$ pCt. De barre nood der gemeentefinanciën bleek uit de rente van 5 à $5\frac{1}{8}$ pCt. voor drie maanden kasgeldleningen, de moderne kapitaalvorm voor woningbouwfinanciering. Voor de minder voorkomende termijn van één jaar werd bereids $5\frac{1}{4}$ à $5\frac{3}{8}$ pCt. geboden.

De daling van het tegoed van het Rijk bij de Centrale Bank tot f. 49 mln. per 25 maart deed in de pers weer grote koppen verschijnen over de zichtbaar geworden bodem van de Schatkist. IJverige rekenaars plozen uit dat de Staat de komende vijf weken voor diverse doeleinden in totaal ettelijke honderden miljoenen guldens in contanten op tafel zal moeten leggen. Het zal dus voor de Schatkist ditmaal geen aprilletje zoet worden.

De kapitaalmarkt.

Op de aandelenmarkt deden de internationals het de afgelopen week weer het best. Aan hun invloed op het algemeen aandelenkoersgemiddelde van A.N.P.-C.B.S. was het vooral toe te schrijven, dat dit laatste zich met een sprongetje tot 205 flink los maakte van het weerstandsniveau van 200, waaromheen het sinds 20 maart jl. met geringe afwijkingen naar weerszijden had geschommeld.

Hoewel Unilever met een sterke koersstijging op de laatste beursdag van de week, en Philips door handhaving van haar dividend op 14 pCt. over het door emissie vergrote kapitaal, in het nieuws waren, trok het hoofdfonds Koninklijke toch wederom de hoofdaandacht.

De koers van dit fonds overschreed woensdag de f. 180, corresponderend met 900 pCt. op de oude procentbasis. Neemt men in aanmerking dat deze koers een jaar geleden nog 700 pCt. bedroeg, dan ging de zegswijze: „de aanhouder wint” hier dus in de letterlijke zin des woords op. Tot dergelijke aanhouders behoorden, blijkens hun onlangs gepubliceerde jaarverslagen over 1956, o.a. de grote Nederlandse beleggingsmaatschappijen als het Rotterdamsch Beleggingsconsortium en de Interunie. Het zware accent dat deze beroepsbeleggers op Koninklijke en andere petroleumfondsen hebben gelegd, heeft hun aandeelhouders tot dusverre bepaald geen windeieren gelegd.

Het was niet oninteressant de motieven te beluisteren welke voor de jongste hausse van aandelen Koninklijke werden aangevoerd. Men noemde hierbij nog steeds Franse vraag, verband houdend met nog meer toegenomen wantrouwen in de frank. Daarnaast zou er invloed zijn van via Zwitserland opererend Frans kapitaal, uit Noord-Afrika

overgebracht naar dit Alpenland, waar de particuliere kapitaalverschaffer nog in tel is, althans met rust wordt gelaten. Voorts zou de door de stakingen verder verzwakte positie van het pond een rol hebben gespeeld. Ten slotte kon men nog — evenals elk jaar als de lente in het land komt — horen verluiden van een komend gunstig jaarverslag en dito dividend.

Op de obligatiemarkt ondergingen, zoals onderstaand koerslijstje illustreert, verscheidene obligaties een nieuwe inzinking. Als specifieke oorzaak wezen sommigen op verkopen van de zijde van spaarbanken, zulks i.v.m. inschrijvingen van spaarbankcliënten op gemeentelijke premieleningen. Over het algemeen zal echter vermoedelijk een grotere betekenis toekomen aan ruiltransacties van beleggers die uit hun oude stukken willen, hetzij om aan vroeger gedane toezeggingen te voldoen, hetzij om nieuwe stukken op gunstiger condities te nemen. Wat dit laatste betreft is er thans alle keus. Premie-obligaties, converteerbare obligaties, $4\frac{1}{2}$ en $4\frac{3}{4}$ pCt. obligaties beneden pari, alsmede 5 en $5\frac{1}{4}$ pCt. a pari worden door de Nederlandse kapitaalvragers als om strijd op de emissiemarkt aangeboden. De particuliere belegger, lang de verschoppeling van de markt voor niet-risico-dragend kapitaal, zit nu op rozen, indien hij althans nog te beleggen middelen heeft. Is dit laatste niet het geval, dan zit hij op doornen.

Aand. Indexcijfers	A.N.P.-C.B.S.	15 mrt.	22 mrt.	29 mrt.
	(1953 = 100)	1957	1957	1957
Algemeen	200,8	201,9	205,1	
Internat. concerns	277,2	279,2	286,1	
Industrie	146,9	148,3	148,4	
Scheepvaart	162,7	162,5	161,7	
Banken	116,5	114,4	116,7	
Indon. aand.	99,1	99,2	98,2	

Aandelen

Kon. Petroleum	f. 170,10	f. 174,60	f. 178,30
Unilever	362	358	369 $\frac{1}{4}$
Philips	251	247 $\frac{1}{2}$	253
A.K.U.	192	189 $\frac{1}{4}$	195
Kon. N. Hoogovens	295	296	296
Van Gelder Zn.	192 $\frac{1}{4}$	198	200
H.A.L.	169 $\frac{1}{4}$	166 $\frac{1}{2}$	166 $\frac{1}{4}$
Amsterd. Bank	204	200 $\frac{3}{4}$	202
H.V.A.	91 $\frac{1}{2}$	93 $\frac{1}{2}$	90

Staatsfondsen

2 $\frac{1}{2}$ pCt. N.W.S.	66 $\frac{1}{4}$	66 $\frac{1}{2}$	65 $\frac{1}{2}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt. 1947	89 $\frac{1}{2}$	87 $\frac{1}{2}$	86 $\frac{1}{2}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt. 1955 I	87 $\frac{1}{2}$	87 $\frac{1}{2}$	86 $\frac{1}{2}$
3 pCt. Grootboek 1946	87 $\frac{1}{2}$	86 $\frac{1}{2}$	85 $\frac{1}{2}$
3 pCt. Dollarlening	93 $\frac{1}{2}$	94 $\frac{1}{2}$	94 $\frac{1}{2}$

Diverse obligaties

3 $\frac{1}{2}$ pCt. Gem. R'dam 1937 VI ..	90 $\frac{1}{2}$	90 $\frac{1}{4}$	90 $\frac{3}{4}$
3 $\frac{1}{4}$ pCt. Bk.v.Ned.Gem.1954 II/III	85	83 $\frac{1}{2}$	82
3 $\frac{1}{2}$ pCt. Nederl. Spoorwegen	92	91 $\frac{1}{2}$	89 $\frac{1}{2}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt. Philips 1948	94 $\frac{1}{4}$	94 $\frac{1}{2}$	92 $\frac{1}{4}$
3 $\frac{1}{4}$ pCt. Westl. Hyp. Bank	84	83	83

New York

Aandelenkoersgemiddelde			
Dow Jones Industrials	474,3	472,9	474,8

J. C. BREZET

Blijf bij — Lees „E.S.B.”!

Voor vacerende functies
en beschikbare krachten

op hoog niveau, zijn de
advertentiekolommen van
„Economisch-Statistische
Berichten” het aangewezen
medium;

1e) Omdat Uw annonce onder
de aandacht komt van stafper-
soneel in de grote bedrijven.

2e) Omdat Uw annonce wordt
gelezen door diegenen, die de
zakelijk belangrijke beslissingen
nemen, of daarbij van grote
invloed zijn.

Grote Industriële onderneming in het Westen des lands zoekt een

ADMINISTRATEUR

(lid V.A.G.A. of N.I.V.A.)

aan wie de leiding van de administratie van de onderneming en
van de dochterondernemingen kan worden toevertrouwd.

*Voor deze zeer verantwoordelijke beleidsfunctie, welke een levens-
positie waarborgt in een vooraanstaand concern, worden hoge
eisen gesteld aan persoonlijkheid en aan ervaring op beleidsniveau.*

Leeftijd: 35 à 40 jaar.

Aan sollicitanten, die voor deze functie in aanmerking komen,
zullen vertrouwelijk nadere gegevens worden verstrekt.

Verwacht wordt, dat men bereid is zich aan een psychologisch
onderzoek te onderwerpen.

*Eigenhandig geschreven brieven, met pasfoto en volledige
inlichtingen omtrent opleiding, ervaring, levensloop, te
richten aan het LABORATORIUM VOOR TOEGEPASTE
PSYCHOLOGIE, Vossiusstraat 54-55, Amsterdam-Z., onder
letters ADM.*

Maandblad

EKONOMI DAN KEUANGAN INDONESIA

(ECONOMIE EN FINANCIËN)

Uitgave in samenwerking met Nationaal Planning Bureau, Ministerie van Financiën en de Economische Faculteit van de Universiteit Indonesia.

Redactie: R. H. Djuanda, S. I. Djajadiningrat, A. Kraal, Loekman Hakim, Oey Beng To en Sumitro Djohadikusumo.

Abonnementsprijs: Rp. 60 per jaar, welke voor abonnees in Nederland kan worden betaald door overmaking aan de Bank Indonesia Amsterdam op rekening van de Jajasan Penerbitan Ekonomi dan Keuangan, Djakarta, van een bedrag ad N.f 20 per jaar.

Adres Redactie: Djalan Langsat I no. 22
Kebajoran Baru
Djakarta - Indonesia.

Adres Administratie: d/a P. T. Pembangunan,
Gunung Sahari nr. 84
Djakarta - Indonesia.

vacatures

A.M.F.

Het

ALGEMEEN MIJNWERKERSFONDS VAN DE STEENKOLENMIJNEN IN LIMBURG

zoekt één

topfunctionaris

voor de

financiële sector

die in staat is, in nauwe samenwerking met directie en financiële staf, leiding te geven aan de afdelingen effecten, leningen, hypotheken en onroerend goed.

- In aanmerking komen alleen kandidaten met academische of daarmee gelijk te stellen opleiding, die ervaring hebben in een leidinggevende functie bij een grote beleggingsmaatschappij of vergelijkbare instelling.

Schriftelijke sollicitaties met vermelding van leeftijd, burgerlijke staat, levensloop en referenties, vergezeld van een recente pasfoto, te richten aan de Directie, Akerstraat 92, Heerlen.

S.C.M.A.T. v/h BEDAUX

Keizersgracht 135, Amsterdam

vragen voor spoedige indiensttreding

MEDEWERKERS

Leeftijd beneden 45 jaar

Vereist worden: ACADEMISCHE OPLEIDING. Ervaring in leidinggevende bedrijfsfunctie of op het gebied de wetenschappelijke bedrijfsorganisatie; uitgesproken organisatorische aanleg; grote stuwkracht; doorzettingsvermogen; tact in omgang met mensen.

Uitstekende vooruitzichten voor krachten die aan de hoge eisen kunnen voldoen.

Eigenhandig geschreven brieven met recente pasfoto en volledige inlichtingen te zenden aan bovengenoemd Bureau.

PRODUCTSCHAP VOOR VEE EN VLEES

vraagt voor haar afdeling Buitenlandse handelsaangelegenheden:

JONG ECONOOM

Vereist: Belangstelling op het gebied van de veehouderij, ruime kennis van moderne talen en goede stijl.

Leeftijd niet boven 30 jaar.

Sollicitanten moeten bereid zijn zich aan een psychotechnisch onderzoek te onderwerpen.

Eigenhandig geschreven sollicitaties onder letter B.D. aan afdeling Personeelszaken, Laan van Meerdervoort 53, Den Haag.

Maak gebruik van de rubriek

„VACATURES”

voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies. Het aantal reacties, dat deze annonces ten gevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend; begrijpelijk: omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert!

beschikbare krachten

Directie-assistent

van middelgrote fabriek

- drs. econ. (33 jaar)
- gewend leiding te geven
- ervaring op beslissingsniveau

zoekt **Managers-functie**

Brieven onder no. E.-S.B. 14-1, Postbus 42, Schiedam.

SERVICEBUREAU
VOOR MECHANISCHE
ADMINISTRATIE **SLUITER**

Telefoon-
nummers
41331
en
45912

verleent assistentie bij voor-
bereiding en invoering aan
bedrijven, welke tot toepassing
van het ponskaartensysteem
willen overgaan.

NIEUWE HERENGRACHT 31, AMSTERDAM-C.

Voor de
particuliere belegger
het
aangewezen
advies-orgaan

Verschijnt 1 keer per 14 dagen
VRAAGT GRATIS PROEFNUMMER
Administratie Bel-Bel - Postbus 42 - Schiedam

Levensverzekering-Maatschappij
N.V. Rotterdamsche Verzekering-Societeit (R.V.S.)

gevestigd te Rotterdam, Westerstraat 3

Balans op 31 December 1956

Vaste eigendommen	f 37.738.000.-
Hypotheken	58.206.000.-
Effecten	76.428.000.-
Leningen op schuldbekentenis	131.552.000.-
Polisbeleningen	12.520.000.-
Inschr. grootboeken en schuldregisters	92.765.000.-
Overige beleggingen	7.391.000.-
Debiteuren en andere activa	13.261.000.-
	<u>f. 429.861.000.-</u>

Geplaatst maatschappelijk kapitaal	f 4.000.000.-
Extra reserve	20.723.000.-
Premiereserve	393.771.000.-
Deposito o/g	3.007.000.-
Gereserveerde uitkeringen	827.000.-
Gereserveerd voor belastingen	1.583.000.-
Crediteuren en andere passiva	5.950.000.-
	<u>f 429.861.000.-</u>

Refereer aan annonces in „E.-S.B.”